

บทที่ 6

กระบวนการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ

เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาข้อมูลของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม ที่เป็นกรณีศึกษา พบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แต่ละกลุ่มมีพัฒนาการของการเกิดกลุ่ม การดำเนินงาน และการขยายผลการดำเนินแตกต่างกันไปตามบริบทที่เปลี่ยนผ่านไปของชุมชน อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา พบว่า กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้น คือ 1) การก่อร่างสร้างกลุ่ม 2) การสร้างกลุ่ม 3) การขยายแนวคิดสวัสดิการและสร้างเครือข่าย และ 4) การขยายกิจกรรมและผลักดันสวัสดิการสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ ในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาจะมีแนวคิดและกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในแต่ละขั้นตอนมีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพองค์รวมที่เชื่อมโยงให้เห็นตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

กระบวนการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์

การพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม สามารถแบ่งกระบวนการดำเนินงานได้ 4 ขั้นตอน โดยลักษณะเด่นของแนวคิดและกิจกรรมในแต่ละขั้น จะมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 การก่อร่างสร้างกลุ่ม : วิฤตของความทุกข์ยาก สร้างโอกาสการออม

คนในชุมชนและผู้นำได้สะท้อนว่า ช่วงก่อนเริ่มตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีแหล่งทุนที่จะนำมาประกอบอาชีพ แม้ยามต้องการเงินทุนฉุกเฉิน เช่น การเจ็บป่วย หรือการจัดงานศพ ก็ต้องกู้ยืมนายทุนนอกระบบและจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง ส่วนการเข้าไปใช้บริการของธนาคารหรือสถาบันการเงินภาครัฐถือเป็นความยุ่งยากอย่างมากของคนในชุมชน เพราะสถาบันเหล่านี้ขาดความเชื่อถือเนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ในการกู้ยืม นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีความยากลำบากในการเดินทางเข้าไปในเมือง ดังนั้นจึงต้องอยู่อย่างคนด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ หรือแม้บางคนจะมีทุนที่เก็บออมได้ แต่ก็เป็นการออมเฉพาะบุคคลไม่ได้ก่อเกิดประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ต่อมาราวปี พ.ศ. 2517 – 2526 กรมพัฒนาชุมชนได้นำแนวคิด ที่เรียกว่า “การออมทรัพย์เพื่อการผลิต” เข้ามาสู่ชุมชน แนวคิดนี้จึงเป็นการจุดประกายให้ผู้นำเชื่อมต่อกับความคิดของตนเอง โดยการแสวงหาแนวร่วมในการก่อตัวของกลุ่มคน เพื่อสร้างกลุ่มการออมเพื่อเป็นทุนในชุมชน ตามแบบฉบับของตนเองขึ้น

ทั้งนี้ แนวคิดและกิจกรรมขั้นการก่อร่างสร้างกลุ่มของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม มี
ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ขั้นตอนการก่อสร้างกลุ่ม: แนวคิดและกิจกรรม

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>1. แนวคิดที่ชี้นำการก่อกลุ่ม</p> <p>1.1 วิถีของชาวบ้าน : ด้อยโอกาส ขาดและเข้าไม่ถึงแหล่งทุนดำรงชีวิต</p>	<p>- ความเป็นอยู่ไม่สมบูรณ์เหมือนในขณะนี้ ถ้าขัดข้องไปกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่นเขามีนายทุนในหมู่บ้าน ต้องไปยืมนายทุนร้อยละ 10 อย่างต่ำ และเอาโฉนดที่ดินไปวาง ตอนนั้น ธกส. ก็มี แต่มันยุ่งยากต้องไปกันทั้งครอบครัวไปทำสัญญา ก็เลยกู้เงิน นอกระบบ จะสังเกตคนร่ำรวยเป็นนายทุนในหมู่บ้าน (วิ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2547)</p>	<p>- ความจนกระตุ้นให้ทำ (ค, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2548)</p> <p>- ไม่มีแหล่งทุนที่จะมาลงทุน ประกอบอาชีพ หรือการดำรงชีวิต สมัยก่อนเรามุ่งไปกู้ธนาคาร กู้มาลงทุน ไปธนาคาร กู้ไม่ได้ขาดความศรัทธา ความเชื่อถือ ประกอบด้วยไม่มีหลักทรัพย์ ไม่มีรองเท้าใส่ นุ่งผ้าโสร่ง เขาจะให้กู้หรือ ก็เลยเกิดความคิดขึ้นมา ด้วยแรงบันดาลใจ จุดนั้นทำให้เรามารวมกลุ่มกัน มาสร้างธนาคารกันเอง(ส, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548)</p>	<p>- ชาวบ้านคนด้อยโอกาสไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้เลย มันเป็นทางออกทางหนึ่งในการแก้ปัญหาเรื่องแหล่งทุน (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)</p>	<p>- ก่อนหน้านั้นเล่นแชร์กันเยอะ แชร์รายวันก็มี แชร์เป็นกลุ่มก็มี กู้นอกระบบ ดอกเบี้ยมันแพง (ล, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2549)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปื่อย	ตำบลคองหงส์
1.2 การจุดประกายจาก พัฒนาชุมชน: ออม ทรัพย์เพื่อการผลิต	- ออมทรัพย์เพื่อการผลิตตั้ง เมื่อปี 2521 ตั้งที่ หมู่ 3 กับ หมู่บ้านเกาะแคหลังจากนั้น ไปตั้งที่หมู่ที่ 2 ผมก็ไปร่วม ด้วยตอนนั้น ตั้งได้ ปีเดียวก็ เลิก (ช, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2544)	- พัฒนาการอำเภอเป็น วิทยากร ขึ้นป้ายไว้ว่ากลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการ คือ ธนาคารของชาวบ้าน มา พูดให้พี่ป้า น้ำลุง รวมกัน ทำวัตถุประสงค์รวบรวม เงินทุนของชาวบ้านที่อยู่ กระจัดกระจายเข้าเป็นกลุ่ม ก้อน แล้วให้กู้ยืม ไป ประกอบอาชีพ (ค, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2548)	- พัฒนาการประจำตำบลมา บอกประชุมกำนันว่าน่าจะ ให้ชาวบ้านตำบลเรารวมตัว กันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต(อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)	- ปี 2517 อธิบดีกรมพัฒนา ชุมชนมาดูงานเสนอว่า เวลาขายยางครั้งหนึ่งนำ จะออมเงินไว้คนละ 9 บาท 10 บาท ไม่เงินจ่าย กันหมด สะสมไว้ทำบัญชี ให้ดี มันเป็นทุนของคุณ เอง (ล, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>2 ฐานคิดผู้นำ :</p> <p>2.1 ต้องมุ่งคุณธรรม และ การเสียสละ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ชบ (ผู้นำกลุ่ม) วางก่อน 5,000 บาท แล้วให้คุณครูสะสมเดือนละ 100 อย่างน้อย (วิ , สัมภาษณ์ , 15 มีนาคม 2547) - เราต้องทำเวลากลางคืน กลางวันไม่เอา กลางวันมีหน้าที่ทำตามปกติ กลางคืนชาวบ้าน ไม่มีภารกิจมาฟังได้ กลางวันเขาต้องทำมาหากิน...ทำแล้วต้องหุ่เม มีดกลับไปประชุม... ไปหมดทุกหมู่บ้าน ทำอย่างนี้ 4 ปี ตั้งครบในปี พ.ศ. 2526..... ต้องให้ทันเวลาตามกำหนด ผนตกฟ้าร้อง ก็ต้องไปให้ชาวบ้านเห็น. ทำให้คนเห็นความตั้งใจ อยากทำของเรา (ช, สัมภาษณ์ , 19 ตุลาคม 2544) 	<ul style="list-style-type: none"> - ลุงเกล้า(ผู้นำกลุ่ม) เขาเป็นคนที่คนนับถือ(สม, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2548) - แกช่วยชุมชนเขอะเยะ ถ้าไม่มีลุงเกล้าคงจะไม่มีวันนี้ เพราะว่าคนอื่นอาจจะทำไม่ได้ คือเขาไม่มีเวลาให้ (จิ, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ตอนนั้นเรามีผู้นำที่คนเคารพ ศรัทธา ลุงแก้ว ทองเต็ม เป็นแพทย์ประจำตำบลลุง ก้าน และน้ำอัมพร สามคนนี้ (ผู้นำกลุ่ม) สมาชิกเชื่อมั่น ศรัทธา ในความกล้าความดี (อ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - กุยกั้นเกือบทุกวัน แต่หาเพื่อนไม่ได้ วันนั้นพ.ศ 2520 วันที่ 1 มกราคม ส่งท้ายปีเก่ากุยกั้นทั้งคืน..... เราไม่มีการทะเลาะเราไม่มีการจ้อโกง เขาบอกไว้ใจไม่ได้ ผมบอกถ้าไว้ใจไม่ได้ เราเลิกอย่าทำดีกว่า(ล , สัมภาษณ์ , 21 พฤษภาคม 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
2.2 ต้องเรียนรู้สิ่งผิด พลาดและสามารถคิด ใหม่	<p>- ผมมาเริ่มทำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่โรงเรียนเมื่อปี 2523 ... ผมได้ข้อคิดจากที่มันเลิกตรงนี้ ไปคิดตั้งที่โรงเรียน ทำกับนักเรียน รับฝาก ทั้งเด็ก และครู ครูยืมเงินบำรุงที่ได้ ส่วนหนึ่งปันผลให้นักเรียน สามส่วน จัดสวัสดิการให้เด็ก (ช, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2544)</p>			

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
2.3 กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และรับผิดชอบ	<p>- ทำออมทรัพย์ในโรงเรียนสำเร็จ ชาวบ้านเชื่อแล้วกับเราก็เลยเชิญพัฒนากรอนามัย เกษตร ดำรง ไปประชุมที่โรงเรียน.ทุกคนทำเรื่องเดียวกัน ผมบอกว่าเรามาทำพร้อมกันดีไหม เขาบอกว่าดีครู..... ถ้าต่างคนต่างทำมันช้า ตั้งชุดรณรงค์พัฒนาตำบลน้ำขาว..... การที่เราไปทำกลุ่มในหมู่บ้าน เราต้องทำตรงนี้ก่อน จึงจะตั้งได้ หมู่บ้านต่าง ๆ ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านกำหนดเลขอย่าให้ตรงกัน กำหนดวันที่ 5 ของทุกเดือนเวลาบ่าย 2 โมง มาประชุมกันตรงนี้ที่สภาตำบลทำออมทรัพย์ด้วย (ช, สัมภาษณ์ , 19 ตุลาคม 2544)</p>	<p>- พัฒนาการอำเภอตอบทันทีว่ากลุ่มออมทรัพย์คือธนาคารของชาวบ้านที่มีวัตถุประสงค์รวบรวมเงินทุนของชาวบ้านที่อยู่กระจัดกระจายเข้าเป็นกลุ่มก้อนแล้วให้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ ผมยกมือถนัดทันทีว่าพวกผมมีสิทธิมั๊ยครับ ก็เนี่ยมาพูดให้พี่ป่า น้ำลุง รวมกันทำ (ค, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2548)</p>	<p>- ระเบียบทางกรมออกให้หมดเลย ว่าเมื่อรับเงินฝากแล้วให้นำเงินเข้าธนาคารกรุงไทย หาดใหญ่ทุกเดือน ซึ่งเดินทางไม่สะดวก ไปรถประจำทางครึ่งวัน ถ้าบิ่งเอิญเกิดปัญหาเงินตกหล่นโดนปล้น โคนจี้ใครรับผิดชอบ ตัดสินใจพาเข้าจะนะ ระเบียบตอนนั้น ถ้าสมาชิกจะกู้ให้ไปกู้เงินแบงก์ ตอนนั้นเองในฐานะที่เป็นคนกล้าคิด กล้าพูดก็สนใจขึ้นมาว่า ถ้าเราฝากแบงก์ เงินออมของเรา แล้วเรากู้แบงก์ เราขาดทุน บอกว่าถ้าเราจะกู้กลุ่มตัวเอง พัฒนาการเองก็ไม่กล้าที่จะโต้แย้ง(อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)</p>	<p>- มีคนบอกทำก็ทำ ไม่ทำก็อย่าทำ เลิกคุยปวดหัวคุยมาไม่รู้กี่ปี ทำก็เอากระดาษมารับสมัครเลข (ล, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2548)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>กิจกรรม: ผู้นำและสมาชิก</p> <p>1. การแสวงหาแนวร่วม</p> <p>1.1 เริ่มจากคนใกล้ชิด</p>	<p>- เริ่มจากให้คุณครูฝากก่อน พอดูว่าของครูเริ่มโตแล้ว ก็เริ่มที่จะให้นักเรียนฝาก ฝากเป็นรายวันชั้น ป.1 ถึง ป.6 ให้ครูประจำชั้นทำบ้าง ฝักเด็กบ้างให้รับฝาก (วิ , สัมภาษณ์ , 15 มีนาคม 2547)</p>	<p>- ก็นั่งคิดกันไปผมว่าเอา อย่างนี้ ดีกว่าต้องหาแนวร่วม เพราะพวกเราที่อบรมกัน 40 คน ยังเห็นด้วยอยู่ ใครดีกับใครเอาคนนั้น ปรากฏว่า 15 วันใบสมัคร กลับมาถึงผม 86 ใบ ดีใจมาก (ค, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2548)</p>		<p>- ออมทรัพย์มันเกิด จากวง ใน คนที่เป็นเพื่อนสนิท เป็นเครือข่ายดี เป็นแกนนำ ในชุมชน เราเป็นเครือข่ายดี เราถูกคอกอกใจ เป็นกันเอง เรียกง่ายใช้คล่อง (ล , สัมภาษณ์ , 24 กุมภาพันธ์ 2549)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปียง	ตำบลคองหงส์
1.2 หาทางสร้างความเข้าใจและสมัครใจร่วมกัน	<p>- ชาวบ้านก็มาเยี่ยมเงินที่โรงเรียน ... เขาเห็นครูก็กินได้ ผมบอกว่าไม่ได้ มันยุ่งยาก คุณต้องมาที่โรงเรียนเสีย เวลาทำมาหากิน เขาบอกว่าให้ครูไปทำให้ แสดงว่าเขายอมรับเรา.....ผมเป็นเลขาสภาตำบล ประชุมกับกำนันผู้ใหญ่บ้านทุกคนประชุมต้องเสียดอมทรัพย์ตรงนี้ก่อน.. ชาวบ้านเชื่อแล้วกับเรา ตั้งชุดรณรงค์พัฒนาตำบลน้ำขาวพูดเรื่องกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ไปหมด 11 หมู่บ้านทำอย่างนี้ 4 ปี ตั้งครบในปี 2526 (ช, สัมภาษณ์ , 19 ตุลาคม 2544)</p>	<p>- พัฒนาการอำเภอพูดถึงเรื่องกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต... ผมก็เลยหันไปถามชาวบ้านว่าเอามั้ย เขาให้เราเป็นธนาคาร ทุกคนก็เห็นด้วยทั้ง 40 คน (อาสาพัฒนา) ว่าเอา....พิมพ์ใบสมัครมา 100 ใบ ผมหาแนวร่วมได้ 10 คน แล้วแจกให้คนละ 10 ใบ ใครดีกับใครเอาคนนั้น ปรากฏว่า 15 วันใบสมัครกลับมาถึงผม 86 ใบ ดีใจมาก พอถึงวันที่ 16 มกรา พ.ศ. 2522 ก็รับสมัคร (ค, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2548)</p>	<p>- คิดขึ้นมาว่าทำอย่างไรให้สมาชิกใช้บริการได้ กู้ได้ เพราะเขาเข้ามาเพื่อต้องการตรงนี้ ก็เริ่มร่างระเบียบขึ้นมา ..พอรอบปีที่ 2 เราเริ่มปล่อยเงินกู้รายละพันสองพันเรา ปล่อยให้กู้เดือนแรก เดือนที่สองสมาชิกเริ่มทยอยเข้ามา เพราะสมาชิกเขาไปพูดกันเอง (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)</p>	<p>- เข้าใจในหลักการกันแล้ว เราไม่มีการทะเลาะ ไม่มี การฉ้อโกง....เรามั่นใจกันว่า 47 คน เข้าใจตามนี้ (ล, สัมภาษณ์ , 21 พฤษภาคม 2548)</p>

จะเห็นได้ว่า ในขั้นของการก่อร่างสร้างกลุ่ม พบว่ามีความเหมือนกันของกลุ่มสี่จะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม คือ จุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มเกิดจากความสอดคล้องและเหมาะสมของเงื่อนไขในชุมชน 3 ประการ คือ ความทุกข์ยากจากการขาดแหล่งทุนร่วมกันของชาวบ้าน การได้รับความรู้เรื่องประโยชน์ของการออมทรัพย์จากกิจกรรมออมทรัพย์เพื่อการผลิตและความสามารถของผู้นำ หากพิจารณาให้ถ่องแท้ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันการรวมกลุ่มของคนในชุมชน คือ ฐานคิดในการดำเนินชีวิตของผู้นำกลุ่มสี่จะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม ประกอบด้วยการมีคุณธรรม เสียสละ เรียนรู้สิ่งผิดพลาด กล้าคิดสิ่งใหม่ กล้าตัดสินใจและรับผิดชอบในการกระทำของตน กิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการรวมตัว คือ การที่ผู้นำมีความมุ่งมั่น และเริ่มจากหาแนวร่วมจากผู้ใกล้ชิด ซึ่งมีความแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำกลุ่มสี่จะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม เช่น ที่ตำบลน้ำขาว ตั้งกลุ่มในโรงเรียน เนื่องจากผู้นำเป็นครู ตำบลนาหว้า เริ่มจากกลุ่มอาสาพัฒนาที่ผู้นำเป็นประธาน ตำบลคลองเปือยเริ่มจากกลุ่มผู้นำชุมชน เนื่องจากผู้นำเป็นกำนัน ส่วนตำบลคองหงส์ เริ่มจากกลุ่มขายน้ำยาที่เป็นผู้นำเป็นประธานกลุ่มอยู่ในขั้นตอนนี้ยังไม่เห็นผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ชัดเจนเมื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นของการออมทรัพย์ พบว่า ผู้นำทั้ง 4 ท่าน มีแนวคิดเหมือนกันว่า สภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันคนส่วนใหญ่ให้คุณค่ากับเงินตรามาก จึงมีแนวคิดในการนำเงินตรามาใช้พัฒนาคนให้มีคุณธรรมคือมีสี่จะ โดยการสร้างกฎกติกา มารยาทในการออม การกั๊ก และการจัดสวัสดิการจากการออมทรัพย์ร่วมกัน เพื่อช่วยขัดเกลาและควบคุมสมาชิกให้รู้จักการช่วยเหลือผู้อื่นเกี่ยวกับเรื่องเงินทุน รวมทั้งเป็นการสร้างนิสัยให้รู้จักรับผิดชอบตนเองและคนอื่นในชุมชนมากขึ้น ดังนั้นขั้นตอนที่ 2 ของการสร้างกลุ่มออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่มนี้ จึงมุ่งเน้น “การสร้างสี่จะ สร้างสังคมเกื้อกูล”

ขั้นที่ 2 การสร้างกลุ่ม: การสร้างสี่จะ สร้างสังคมเกื้อกูล

ผู้นำของกลุ่มสี่จะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม ได้สะท้อนว่า ทุกวันนี้คนให้ค่าเงินตราว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต จึงมีแนวคิดที่ต้องการนำเงินตรามาใช้พัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือ มีสี่จะรู้จักรับผิดชอบตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ในขั้นตอนนี้จึงมีแนวคิดที่สำคัญ คือ เงินเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิต แต่ต้องดำเนินชีวิตโดยไม่ตกเป็นทาสของเงิน และสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อสร้างสังคมเกื้อกูลได้ กล่าวคือ “การเอาเงินพัฒนาคน ให้คนพัฒนางาน ให้งานพัฒนาเงิน ให้เงินพัฒนาองค์กร ให้องค์กรพัฒนาชาติ” หลักคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้นำต้องพัฒนาตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีก่อน จึงจะสามารถบอกกล่าวให้ผู้อื่นทำตามได้ และคุณสมบัติที่ผู้นำต้องพัฒนา คือ ต้องซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัย มุ่งมั่น ขยัน หมั่นเพียร และพึ่งพาตนเองได้

สำหรับกิจกรรมในขั้นตอนของการสร้างกลุ่ม จะเป็นการเน้นการสร้างสี่จะและสังคมเกื้อกูลให้เกิดขึ้นในกลุ่มสมาชิก โดยใช้กฎกติกาทางสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นตัวควบคุม เนื่องจากในระยะเริ่มต้นชุมชนทั้ง 4 แห่ง มีลักษณะสังคมแบบเครือญาติ คือ มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันเสมือนญาติพี่น้อง เช่น การร่วมลงแขก การให้ความช่วยเหลืองานบุญต่างๆที่จัดขึ้นในชุมชน

และการไปมาหาสู่กันระหว่างเพื่อนบ้าน คนในชุมชนจึงรู้จักสนิทสนมกันเป็นอย่างดี ดังนั้นการใช้กฎกติกาต่างๆจึงมีความยืดหยุ่น เพื่อมุ่งให้ความช่วยเหลือกันและกัน และต้องการให้เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันผ่านกิจกรรมการออมทรัพย์ที่ผู้นำสร้างขึ้น

ดังนั้น ในขั้นตอนของการสร้างกลุ่ม จึงเป็นการสร้างสัจจะ และสร้างสังคมเกื้อกูลในกลุ่มสมาชิกเป็นหลัก การดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในกลุ่มได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของสมาชิกโดยตรง ซึ่งผู้นำและสมาชิกได้กล่าวถึงผลดีของการมีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ไปในแนวทางเดียวกันว่า การทำออมทรัพย์ของกลุ่ม ทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น สบายใจเพราะมีเงินออม เมื่อเกิดขัดข้องสามารถกู้ยืมเงินจากออมทรัพย์ได้ เนื่องจากมีแหล่งทุนของตนเองจึงสุขใจ นอกจากนี้ยังทำให้ตนเองมีหลักประกันในชีวิตเมื่อยามเจ็บป่วย จึงมีผลต่อทางอ้อมต่อสุขภาพกาย เพราะสามารถมีเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาลตนเองเมื่อเจ็บป่วยได้ เมื่อพิจารณาผลรวมของการดำเนินการในขั้นการสร้างกลุ่มต่อสุขภาพ พบว่า ในขั้นของการสร้างกลุ่มออมทรัพย์ ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพระดับปัจเจกในกลุ่มสมาชิกโดยตรง เพราะผลของการรวมกลุ่มได้ก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อสุขภาพจิต และเกิดผลกระทบต่อสุขภาพกาย

ทั้งนี้ แนวคิด กิจกรรม และผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพของขั้นการสร้างกลุ่มของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม มีดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ขั้นตอนการสร้างกลุ่ม: แนวคิด กิจกรรม และผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพ

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>แนวคิดสำคัญ</p> <p>1. ที่มาของการออมทรัพย์: เงินสำคัญ ต่อชีวิต จึงต้องใช้จ่ายเป็นสื่อพัฒนาชีวิตคน</p>	<p>- ทูทางสังคมในชุมชน ซึ่งมีอยู่ 7 ทู ได้แก่ ทูคน ทูภูมิปัญญา ทูธรรมชาติ ทูวัฒนธรรม ทูแรงงาน ทูเวลา และทูเงินตรา ปัจจุบันพบว่าทูเงินตราเป็นทูที่คนให้ความสำคัญที่สุด จึงมีแนวคิดใช้เงินมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน และช่วยให้ทูทางสังคมในชุมชนสมดุล (รายงานประชุมเครือข่าย สัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท , 16 กุมภาพันธ์ 2548)</p>	<p>- เงินสำคัญต้องใช้จ่ายลงทุน แต่บางครั้งก็ไม่สำคัญ... เงินมันไม่ได้อยู่จริงยั่งยืน แต่เอาเงินเป็นสื่อในการพัฒนาคน ถ้าทำได้ตามนโยบายคนก็เรียบริบร้อย เราเอาแค่เงินเป็นสื่อในการพัฒนาคน ให้คนพัฒนา งาน ให้งานพัฒนาเงิน ให้เงินพัฒนาองค์กร ให้องค์กรพัฒนาชาติ (เกล้า แก้วเพชร อ้างถึงในกันยรัตน์ พรหมวิเศษ, 2545 : 52)</p>	<p>- ชีวิตทุกชีวิตวันนี้ปฏิเสธไม่ได้เรื่องเงิน แต่เราใช้เงินอย่างไร ไม่ให้เงินทำลายศักดิ์ศรีเรา แต่ให้เงินมันสร้างศักดิ์ศรี สร้างผลประโยชน์ ใช้เงินเป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ...แต่การเก็บออมในอดีต มันไม่เกิดประโยชน์อะไร เพียงเก็บไว้เฉยๆ ที่บ้านคนเดียว แต่ว่ามันไม่เกิดการเชื่อมโยงกันเกื้อกูลกัน (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)</p>	<p>- ขอเพียงกลุ่มออมทรัพย์ให้เป็นที่เรียนรู้ เอาแบบอย่างไรไปปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้น งานกลุ่มออมทรัพย์ตั้งขึ้นส่วนหนึ่งคือปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องการออม มองเห็นถ้ามีทุนแล้วจะทำอะไรย่อมจะพึ่งทุนเป็นหลัก นาน ๆ เข้าก็มีงานให้เชื่อมต่อกัน (ลักย์ หนูประดิษฐ์ อ้างถึงในกันยรัตน์ พรหมวิเศษ, 2545 : 42)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบหน้าขาว	ตำบนาหว้า	ตำบคลองเปยะ	ตำบคองหงส์
<p>2. หลักการของการออม:</p> <p>2.1 มีสี่จะ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช เรื่องคุณธรรม 4 ประการ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสมาชิกของกลุ่ม การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม...(ช, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2544) - รู้จักออมสร้างนิสัยให้คนรู้จักรับผิดชอบ คือ คุ้มแล้วก็ต้องมาส่งคืน (สุ, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความคิดคือว่าเงินสำคัญต้องใช้จ่ายลงทุนแต่บางครั้งไม่สำคัญ..... แต่เอาเงินเป็นสื่อในการพัฒนาคนพัฒนาคน ถ้าทำได้ตามนโยบายคนก็เรียบร้อย ปัญหาต่างๆ ไม่มี เพราะคนมีสี่จะ (ค, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่อยากอายุเพื่อนบ้านอย่าผิดเบื้อวออมทรัพย์ เพื่อนจะมองเป็นคนไร้ค่า ชาวบ้านมันต้องอยู่ร่วมกันได้ ตรงนี้ ถ้าไม่รักษาสัจจะมันอยู่ได้ แต่เข้ากับกลุ่มคนอื่นก็ละอาย (ส, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - การออมเป็นการพัฒนาคนอย่างหนึ่งให้มีความซื่อสัตย์ มีการออม และเกิดจิตสำนึก (ล, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2548) - กลุ่มออมทรัพย์ให้เป็นที่เรียนรู้แล้วเอาแบบอย่างไปปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้น(ลักย์ หนูประดิษฐ์ อ้างถึงในกันยารัตน์ พรหมวิเศษ, 2545 : 42)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลด่านขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปื่อยะ	ตำบลคองหงส์
2.2 ประหยัด มีวินัย และร่วมมือกัน	- พัฒนาคณ... มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว... ให้มีวินัยใน ตนเอง ชื่อสตั๊ดประหยัด และอดทน (ช, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2544)	- แนะนำให้รวบรวมเงินทุน ของชาวบ้านที่อยู่กระจัด กระจาย เข้าเป็นกลุ่มก้อน แล้วให้กันไปประกอบ อาชีพหมุนเวียนกัน (เคล้า แก้วเพชร อ้างถึงในกันยา รัตน์ พรหมวิเศษ, 2545 : 52)	- เราคิดว่าการสอนคนรู้จัก การสะสมเก็บออมเป็น ประจำ ๆ ... ถ้าสอนให้เขา สะสมเป็นประจำ สักวัน หนึ่ง เขาก็จะมีเงินก้อนเป็น หลักประกัน นั่นคือแรง บันดาลใจให้ทำตรงนั้น ส่วนที่ 2 เรามีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประการแรก ต้องการให้คนมีวินัยใน การเก็บออมร่วมกัน.... คิด ว่าวิธีการให้คนมารวมกัน และออมทรัพย์ร่วมกัน จัด การร่วมกัน มันน่าจะเป็น ทางออก น่าจะเป็น ประโยชน์(อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)	- กลุ่มออมทรัพย์ไม่ต้องใหญ่โต อะไร เพียงแต่ให้เกิดเป็นนิสัย ในการออมประหยัด (ลักษ์ หนูประดิษฐ์ อ้างถึงในกันยา รัตน์ พรหมวิเศษ, 2545 : 42)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>3. ฐานคิดของผู้นำ :</p> <p>3.1 พัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญ: ต้องพัฒนากันที่จิตใจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พระพุทธเจ้าว่าปัญหามันเกิดที่คน ผมก็เลยเชื่อว่าจริง ถ้าไม่มีคนก็ไม่มีปัญหา ปัญหาทุกอย่างเกิดจากคนทั้งนั้น เพราะฉะนั้นต้องไปแก้ที่คน เพราะฉะนั้นต้องพัฒนาคน.... ผมถือสุภาษิตว่าจะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมประชาชน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาจิตใจ (ช,สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2544) - คนพัฒนาเก่งไม่ต้องมาก พัฒนาให้ดีสำคัญกว่า ดีที่ว่าเป็นดี ทั้งเขาทั้งเรา เก่ง มีความสามารถก็สำคัญ แต่เอาเก่งขึ้นก่อนไม่ดี เพราะคนเก่ง ถ้าเอาเปรียบเพื่อน เอาเปรียบอย่างสุดขอดี.....(ช,สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - จิตใจสำคัญ พูดยังไงให้เขาเชื่อสร้างความพร้อมให้เขา (ก ,สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - กระจายงานให้เขาได้รู้จัก รับผิดชอบ มันเป็นการสร้างคนไปในตัว (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) - ได้คนดีไม่เก่งพอรับได้ แต่ถ้าคนเก่งไม่ดี รับไม่ได้ ฉะนั้นเรื่องเก่งมาทีหลัง ปัญญาต้องเต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรม เมตตา (อ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่จำเป็นอย่างกู ส่งเสริมในการอดออม ให้ตั้งใจอย่างนั้น ตั้งใจอดออม แต่ไม่ยอมเป็นหนี้..... ไม่รับสมทบกองทุนสวัสดิการ ผมนี่ก็ไม่อยากเอาเงินอื่นมาปน ถ้าเอามาแล้วความอยากได้ของคนมันเยอะอยู่แล้ว บอกว่าเราต้องยืนบนขาตัวเองดีกว่า (ล,สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2549)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลดำขาว	ตำบลดินนาหว้า	ตำบลคลองเปียงะ	ตำบลคอกหงส์
3.2 การพัฒนาตนเอง: ต้องให้เป็นแบบ อย่างที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - จะพัฒนาใครต้องพัฒนาตนเองก่อน ผมต้องพัฒนาตัวเองให้มีคุณสมบัติ 7 ข้อ ให้ได้ ต้องพัฒนาคนให้พึ่งตนเอง มีความเสถียรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ... (ช, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549) - ไม่เห็นเอง ต้องพูดให้เขาฟังทำให้เขาดู..... ทุกอย่างต้องเปลี่ยนวิธีคิด การเปลี่ยนวิธีคิด มันต้องมีวิธีการ ไม่ต้องไปเปลี่ยนใคร เปลี่ยนตัวเองให้ได้ก่อน (ช, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - นั่งเทียนเขียนแผน นั่งวางแปลนตามอารมณ์ นั่งชื่นชมโครงการตามข้อมูลนอนอาคารผลงานที่ออกมา ภูมิปัญญาทำเสียก่อนจึงพูด แต่นักวิชาการอ่านในตำราแล้วพูด พูดแล้วให้คนอื่นทำการสร้างความสำเร็จต้องให้เห็นผลจริง ๆการเชื่อมั่นต้องทำเอง พูดอย่างเดียวทำไม่สำเร็จ ผมทำก่อนจึงจะพูด.. (ค, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำเป็นตัวอย่างผู้นำต้องพยายามเป็นต้นแบบของผู้อื่นให้ได้ อธิบายให้ได้ (อ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาความไม่เชื่อถือกัน ความไม่ไว้วางใจกัน ถึงแม้จะแนะนำคุณธรรมอย่างไร แต่ไม่ปฏิบัติก็ไร้ผล (ล, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>กิจกรรม: ผู้นำและสมาชิก</p> <p>1. การตั้งคณะกรรมการ: เน้นความซื่อสัตย์ จริงใจ และใช้การเลือกตั้ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การบริหารอยู่ในรูปคณะกรรมการ กรรมการมีอำนาจ แต่สมาชิกต้องมาร่วม รับรู้ แล้วมาช่วยกัน นี่คือสถาบันการเงิน ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน ตามกฎหมาย คณะกรรมการ แต่งตั้งจากความเชื่อถือของสมาชิก เขาจะเสนอคนที่ทำงาน ซื่อสัตย์ จริงใจ เขารู้จักกันในหมู่บ้าน (พ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2547) - คณะกรรมการเขาเลือกตั้ง คนไหนมีความสามารถเป็นคนดี จะเลือกให้ที่ประชุมลงมติ (ชา, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2547) 	<ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างกลุ่ม ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหาร คณะตรวจสอบ คณะกรรมการ เงินกู้ คณะกรรมการส่งเสริมทั้งหมด 16 คน ปฏิบัติงาน 4 ปี และจะเลือกตั้งใหม่ทั้งคณะ (เคล้า แก้วเพชร, ม.ป.ป. : 13) - ความเข้มแข็งจะขึ้นอยู่กับ กรรมการ กรรมการไม่คิดจะโกง มันจะไม่หาย (จิ, สัมภาษณ์ 26 พฤษภาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการบริหาร 3 คณะ คือ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายควบคุม ที่ปรึกษา กรรมการบริหารต้องมาจากการเลือกตั้งจากสมาชิก กลุ่มตามหมู่บ้าน และในแต่ละหมู่บ้านนั้นจะมี กรรมการก็ครบแล้วแต่จำนวนสมาชิกหมู่บ้าน การเลือกตั้งมันต้องมีฐานคนยอมรับการทำงาน ความรู้ สักสิบผิดชอบสูงกว่าสิ่งอื่นใด แค่นี้พอเรื่องรู้ไม่เท่ากันไม่เป็นไรเราเรียนกันได้เราสอนกันได้ (อัมพร ดั่งปาน อ้างถึงใน ถนนอม ชุนเพ็ชร, 2545 :57) 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการบริหาร มาจากการเลือกตั้ง โดยสมาชิกจากที่ประชุมใหญ่และปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งตามวาระ 1 ปี กรรมการที่สมาชิกไว้วางใจสามารถเลือกซ้ำได้ โดยการเสนอชื่อ แล้วใช้วิธียกมือนับ (ลักษ์ หนูประดิษฐ์ อ้างถึงใน กันยารัตน์ พรหมวิเศษ, 2545 : 57-58) - กลุ่มที่ล้มมันอยู่ที่กรรมการไม่ว่ากองทุนที่ไหนถ้าสมาชิกโกงไม่เท่าไรแต่ถ้ากรรมการโกงไปเลย ต้องบอกกรรมการต้องทำตัวเป็นแบบอย่างให้ได้ อย่าเอาเปรียบ(ล, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบหน้าขาว	ตำบนาหว้า	ตำบคลองเปี้ยะ	ตำบคอหงส์
<p>2. การจัดการภายในกลุ่ม</p> <p>2.1 สร้างกติกาจากการหารือ และปฏิบัติได้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ยึดหลักสายกลางการบริหาร ไม่ตั้งไม่หย่อนเกิน กฎระเบียบร่างขึ้น ระบบเราอย่าไปบีบเขาแรง แรงเขาก็ทำไม่ได้ เมื่อมีปัญหา ก็เอาปัญหานั้นมาตั้งเป็นกฎระเบียบของออมทรัพย์(มา , สัมภาษณ์ , 13 ธันวาคม 2548) - วางหลักเกณฑ์ออกแบบบัญชีชาวบ้านไว้ให้ (ช, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรึกษาหารือคุณเสี้ยเท่านั้น ได้ไหมเดือนนี้ กะเกณฑ์ไปเลย กรรมการ 18 คนมาประชุม (วิ, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - กฎระเบียบต้องปฏิบัติได้ ปรับวิธีการกู้เงิน ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องเขียนโครงการ เพียงแค่มาบอกว่าจะเอาเงินเท่าไร เอาไปทำอะไร แค่นี้ก็พอ ระเบียบปฏิบัติต่างๆ ทั้งหมด เน้นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต (อ , สัมภาษณ์ , 2 เมษายน 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - เราได้เรียนรู้ไม่ต้องไปพึ่งเขาจัดการบริหารเอง ไม่ได้พึ่งใครเลย สมุดสั๊กเล่มไม่ได้เอามาจากอำเภอ คิดเองหมด คิดกัน 2 – 3 คน.. ของเรากติกาบอกว่าเงินปันผล คุณจะได้รับไม่น้อยกว่าเงินที่คุณฝากประจำในธนาคารของปีนั้น ๆ ไม่ต่ำกว่าธนาคารที่ฝากประจำในปีนั้น ๆ ไม่ต้องแก้ 38 ปีคตินี้ไม่ต้องแก้ (ล , สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
2.2 ยึดหยุ่นเมื่อจำเป็น และเน้นการช่วยเหลือ	<ul style="list-style-type: none"> - อย่างของที่อื่นดอกเบี๊ยบแทบ ต้น แต่ออมทรัพย์ไม่มี พุด ภาษาชาวบ้านไม่ทราบโรค ร้าย ถ้าคุณไม่มีเราห้กไปให้ แต่คุณต้องซื้อตรง คุณต้อง สร้างความเข้าใจ ให้กับคณะ กรรมการกับสมาชิกเรายอม (พ,สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2548) - มีใครให้มาบอกส่วนมาก... ไม่มีใครกล้า ส่วนมากจะมา บอกเดือนนี้ขอ เสียแต่ดอก ก็ หยวนๆ กันแล้วให้มาพูดกัน (มา ,สัมภาษณ์ , 13 ธันวาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ไหวเป็นภาระเปลี่ยน สัญญาใหม่ให้พอรับไหว เอาโฉนดมาตั้งกลุ่มก็ให้ กรรมการตรวจสอบไปตี ราคา ถ้าผ่านเอาโฉนดมาตั้ง ก็ผ่อนกับกลุ่ม แต่ที่ไม่มี การยึดทรัพย์ที่ผมบอกว่า หนักปรับสัญญาใหม่ (วิ, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2548) - ให้ยืมไปลงทุน มีเมื่อไรแล้ว ก็คืน เรากำหนดวงเงินต่ำ ให้พี่น้องส่งได้ (สุ, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - พยายามผ่อนคืน มีมากคืน มาก มีน้อยคืนน้อย เดือน ไหนที่ขาดกระเป๋จริง ๆ ไม่เป็นไร ทำให้ชาวบ้าน ไม่อึดอัด..นั่นคือส่วนที่ เป็นกระบวนการที่ยึดหยุ่น เหล่านี้ ทำให้สมาชิกรู้ว่า เราก็ค่อนข้างเป็นอิสระ เรา คงไม่ฆ่าเขา (อัมพร ค้วง ปาน, 2546 : 23) 	<ul style="list-style-type: none"> - หากเดือนไหนมี..ความจำเป็น จริงก็มีสิทธิขอผ่อนผัน เงินต้น ไปก่อน (ถักย์ หนูประดิษฐ์ อ้างถึงใน กันยารัตน์ พรหม วิเศษ, 2545: 63)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
2.3 พุดคุยกันเนื่อง নিজ เพื่อร่วมกันคิดและ แก้ไข	<ul style="list-style-type: none"> - บางที่เขาออกไม่ถูกตรงไหน บอกพร้อมก็เพิ่มเข้ามา...ต้อง พูดให้เขาฟัง ทำให้เขาพูด (ช, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2549) - เกิดการเรียนรู้อย่างผมมีความ รู้ทางการทำบัญชีผมไม่ใช่รู้ อยู่คนเดียว ผมก็แนะนำ คน อื่นด้วย แนะนำพูดไปด้วย ปฏิบัติไปด้วย ชุมชนทำกัน เองอย่างนี้เกิดการเรียนรู้ชุมชน จะเกิดความรับผิดชอบ รู้ จักการบริหารจัดการเรื่องการเงิน (พ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2547) - ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน หลัง ทำกลุ่มทุกเดือนจะมีการประชุม ปรึกษาหารือ (การสังเกต) 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมคณะกรรมการ ดำเนินงานของกลุ่มออม ทรัพย์ทุกเสาร์แรกของเดือน (กันยรัตน์ พรหมวิเศษ, 2545: 68-70) - มีการประชุมคณะกรรมการ ทุกเดือน เพื่อเอาปัญหาการ ดำเนินงานมาช่วยกันคิดแก้ไข (การสังเกต) 	<ul style="list-style-type: none"> - หลักการทำงาน ต้องกระจาย อำนาจ ต้องการให้เขารู้จัก เรียนรู้แก้ปัญหาเป็น ถ้าเกิน กำลังของหมู่บ้านก็บอกมา เชิญกรรมการทั้งหมดมาร่วม วิเคราะห์ นี่คือการพัฒนาแบบ มีส่วนร่วมที่แท้จริง (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) - กลุ่มไหนมีเงินออมมากเรา พยายามเพิ่มคณะกรรมการขึ้น มาให้เรียนรู้ ส่วนใหญ่รุ่น พี่จะ สอนรุ่นน้อง กิจกรรมกลุ่ม ต้อง เรียนรู้ เรียนรู้กระบวนการ กลุ่ม เรียนรู้กับชาวบ้านต้อง เข้าใจสมาชิก(ช,สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) - มีการปรึกษาหารือระหว่าง คณะกรรมการในการมอบ เงินสวัสดิการในงานศพ สมาชิก (การสังเกต) 	<ul style="list-style-type: none"> - อดีตกรรมการแกนนำเราจะ พบกัน เพราะในช่วงนั้น เป็น หมู่บ้านกำลังพัฒนา ส่วนมาก ในรูปแบบเราแบ่งหน้าที่ แต่ วิธีทำงานรู้สึกจะไม่แบ่ง ทำ จริง ๆ ทำรวม ๆ กัน(ล , สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
2.4 ใช้กฎหมายสังคมเป็น เครื่องมือกำกับ	<ul style="list-style-type: none"> - เราไม่ได้ขึ้นทะเบียน ใช้พหุนัยของสังคมมา กำหนดแต่ฟ้องร้องไม่ได้ ใช้ กฎหมายสังคมมันอยู่ใกล้ทำ กันง่าย กฎหมายเปลี่ยน แปลงได้ กฎสังคมไม่เปลี่ยน แปลง กฎระเบียบสังคมไม่ ยอมรับเขาก็อยู่ไม่ได้ (สุ, สัมภาษณ์,9, มีนาคม 2548) - มีการพูดเรื่องสมาชิกไม่ส่ง เงินออม และเงินบำรุง ขาด การติดต่อกับกลุ่ม บรรรยากาศการประชุมตกอยู่ ในความเงียบ สายตาทุกคู่ มองไปที่ผู้พูดเป็นจุดเดียว (การสังเกต) 		<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายไม่ใช่เครื่องมือที่ ทำให้กลุ่มมั่นคง แต่เครื่อง มือที่ทำให้กลุ่มมั่นคง คือ คุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความซื่อตรงใครที่บิด เบี้ยวอ้อมอ้อมเพื่อมอง เป็นคนที่ไร้ค่ากฎหมาย ชาวบ้านมันต้องอยู่ร่วมกัน ได้ตรงนี้ (ส ,สัมภาษณ์ ,20 เมษายน 2548) 	

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>3. การจัดสรรเงินออม</p> <p>การมีสัจจะการออม</p> <p>↓</p> <p>ให้กู้ยืมเงินออม (ทุนชุมชน)</p> <p>↓</p> <p>ดอกผล</p> <p>↙ ↘</p> <p>ปันผลให้สมาชิก กองทุนสวัสดิการ (ตำบลน้ำขาว)</p> <p>↙ ↘</p> <p>ปันผลให้สมาชิก จ่ายค่าตอบแทนคนทำงาน</p> <p>↙ ↘</p> <p>เฉลี่ยคืนเงินกู้ (ตำบลนาหว้า)</p>	<pre> graph TD A[การออมเงินของสมาชิก] --> B[เงินออมทรัพย์] B --> C[ดอกผลจากเงินออมทรัพย์] C --> D[ปันผลให้สมาชิก] C --> E[กองทุนสวัสดิการ] E --> F[เฉลี่ยคืนเงินกู้] F --> G[นำไปจัดสวัสดิการ] G --> H[จ่ายค่าตอบแทนคนทำงาน] G --> I[เฉลี่ยคืนเงินกู้] I --> E </pre> <p>● ค่ารักษาพยาบาล ● ค่าช่วยศพ ● การศึกษา ☐ ใช้นี้ในระบบ</p>		<pre> graph TD A[การออมเงินของสมาชิก] --> B[เงินออมทรัพย์] B --> C[ดอกผลจากเงินออมทรัพย์] C --> D[ปันผลให้สมาชิก] C --> E[เฉลี่ยคืนเงินกู้] E --> F[เฉลี่ยคืนเงินกู้] F --> G[เฉลี่ยคืนเงินกู้] </pre>	<pre> graph TD A[การออมเงินของสมาชิก] --> B[เงินออมทรัพย์] B --> C[ดอกผลจากเงินออมทรัพย์] C --> D[ปันผลให้สมาชิก] C --> E[จ่ายค่าตอบแทนคนทำงาน] </pre>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>ผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพ</p> <p>1. สุขภาพจิต: เกิดความสุขทางใจ จาก</p> <p>1.1 มีความมั่นคงในชีวิต</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีเงินออม จิตใจดีขึ้นเวลาเกิดขัดข้องขึ้นมาเบิกจ่ายได้ (วิ, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2548) - ออมทรัพย์ช่วยสุขภาพจิตได้ คือ สบายใจ ถึงว่าไม่ฝากธนาคาร ลูกไม่ให้ก็ไม่เป็นไร (ว, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ฝากเงินออมทรัพย์ทุกเดือนในระหว่างที่ฝากประมาณ 10 ปี ถ้าเราไม่กู้ไม่ยืมเงินเราก็เยอะ สุขภาพจิตเราก็ดี (วา, สัมภาษณ์, 13 พฤษภาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้คนหาเงินไม่ได้ ไม่มีรายได้ก็สะสมได้ ขอให้ขยันสะสมไว้ในเบื้องต้นมันเป็นหลักประกัน หลายคนตากับยายได้ดอกเบี้ยวเก็บแสนต่อปีกินพอแล้วและมันเป็นการลดหนี้ (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเงินออมของเขาเอง เขาก็สบายใจแล้ว..เป็นแหล่งทุนของเขาเอง เขามีเงินออม เขามีความสุข ถ้าไม่มีเงินออม ก็ไม่เหลือ พอมาคุยบัญชี สองสามหมื่น ดีใจสบายใจ (ล, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
1.2 มีแหล่งพักพิง คอยช่วยเหลือ ยามเดือดร้อนเรื่องเงิน	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการใช้จ่ายจุดไหนต่างๆ เราเข้าไปในออมทรัพย์ ออมทรัพย์เปิด เขาก็บายใจ คือสุขภาพจิตดี สุขภาพจิตอีก ครั้งก่อนการผ่อนส่ง เขาไม่บังคับของออมทรัพย์(ซา, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2548) - กลุ่มจะคอยระดับประคองว่าคุณเป็นอยู่เท่านั้นนะ แต่ถ้าเกิดเป็นหนี้ระบบไม่มีใครรู้ไปกู้เขาเท่าไรไม่รู้เลย รู้ตอนที่หาเงินคืนไม่ได้เขาก็ยึดที่แล้วอย่างนี้รู้กัน ก็คอยเตือนๆ กัน(ข, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2547) 	<ul style="list-style-type: none"> - ออมทรัพย์สามารถให้กู้ยืม คิดดอกเบี้ยถูก ต้องการสร้างไทร ก็สร้างได้ สร้างบ้าน สร้างรถยนต์ ไม่ถึงกับยุ่งยาก ถ้าเรามีเงินฝากไม่พอจะกู้เงินเพิ่มเติมก็เอาหลักทรัพย์โฉนดมาตั้ง (ย, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2548) - แต่ก่อนคนไม่มีเงิน ทำไทรก็ทำไม่ได้ เดียวนี้จะซื้อสวนยาง สวนผลไม้ กู้ออมทรัพย์ แล้วตัดขามาเสียบออมทรัพย์(สม, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2548) - ยังออมทรัพย์ เวลามีธุระก็ได้ไปเอา ยืมเบี้ยดอกตามบ้านแพง (พ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ลงออมทรัพย์คนละ 20 – 30 บาท 50 บาท ผมก็ลงต่อเนื่องมาพอมหาเขาเปิดกู้ครั้งแรก กู้ 3,000 กู้มาซื้อเครื่องชักน้ำปลูกผักเขาให้ก็มาทำแล้วส่งหมดก็กู้อีก 5,000 ก็รู้สึกทำดีขึ้น ๆ (ช, สัมภาษณ์, 14 พฤษภาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ตอนนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับหนี้ นอกระบบเยอะดอกเบี้ยร้อยละ 20 แคร่เต็มหมดคราวนี้กลุ่มสั่งจะออมทรัพย์เข้ามาก็ช่วยเขาได้เยอะ รับเรื่องแชร์ไปหลายมือ (ล, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลด่านข้าว	ตำบลด่านหว่า	ตำบลดงเปี้ยะ	ตำบลดงหงส์
2. มีความสุขใจและกาย จากมีสวัสดิการเป็นหลัก ประกันในชีวิตยามเจ็บ ป่วย	<ul style="list-style-type: none"> - สวัสดิการ พอเขามาเบิกได้ เขาก็พอใจ ชอบมากๆ จ่ายเงินไปได้คืนมาส่วนหนึ่ง จ่ายไป 100 ได้กลับมา 50 ดีกว่าไม่ได้เลย(วิ, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2547) - สมมติว่าเราตาย มีสวัสดิการ ค่าทำศพ ไม่สบายนอนโรงพยาบาล คนเฝ้า พออยู่แล้วมีค่าซื้ออะไรกิน มันมีประโยชน์มาก เจ็บไข้ไม่สบาย ลูกไม่ให้ก็ไม่ใช่ไร รักษาฟรี เงินหมู่บ้านก็ให้ คือ บายใจช่วยได้ สุขภาพใจ สุขภาพกาย (ว , สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2547) 			

หากพิจารณาภาพรวมของกระบวนการและผลลัพธ์ในขั้นตอนการสร้างกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม พบว่า หัวใจสำคัญของกระบวนการสร้างกลุ่ม คือ การพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือ การมีสัจจะ ความซื่อสัตย์ จริ่งใจ มีวินัย และประหยัด มุ่งสร้างสังคมดี คนมีความสุข ผ่านทางกิจกรรมการเลือกผู้นำหรือคณะกรรมการบริหาร ที่มีคุณธรรมจากการเลือกตั้งและการบริหารจัดการภายในกลุ่ม โดยอาศัยกฎทางสังคม คือการใช้สัจจะเป็นบรรทัดฐานของกลุ่มเป็นเครื่องมือในการควบคุมและขัดเกลาพฤติกรรมของสมาชิก เริ่มจากการให้สมาชิกมีสัจจะในการส่งเงินออมทุกเดือน การจัดสรรเงินออมจะถูกใช้เป็นตัวในการสร้างสัจจะ โดยผ่านการกู้ยืมของสมาชิก ด้วยการที่สมาชิกต้องส่งเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ตามที่ตั้งสัจจะไว้กับกลุ่ม มีเพียงผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาวเท่านั้นที่ได้เริ่มพัฒนาแนวคิดกองทุนสวัสดิการไว้ตั้งแต่การสร้างกลุ่ม ในขณะที่กลุ่มอื่นยังไม่มีหรือยังไม่ได้ให้ความสำคัญ อย่างไรก็ตามแม้จะมีความแตกต่างกันเรื่องการจัดสวัสดิการ แต่โดยภาพรวมของผลลัพธ์ พบว่า การดำเนินงานในขั้นนี้ได้ทำให้สมาชิกเกิดเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพจิตของสมาชิกอย่างชัดเจน จากการมีเงินออมเป็นหลักประกันในชีวิต ตลอดจนการมีแหล่งทุนให้กู้ยืมยามเดือนร้อน นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตจากผลการวิจัยว่า การจัดให้มีสวัสดิการในกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว นอกจากจะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตแล้ว ยังมีผลต่อสุขภาพกายในทางอ้อมด้วย เนื่องจากสมาชิกมีหลักประกันในชีวิตของตนเองเมื่อยามเจ็บป่วย จากการเบิกสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลได้ การขยายแนวคิดการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกจึงกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจและเกิดการพัฒนาอย่างกว้างขวางในทุกกลุ่ม ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดในขั้นที่ 3 คือ “ขั้นการขยายแนวคิดสวัสดิการและสร้างเครือข่าย”

ขั้นที่ 3 การขยายแนวคิดสวัสดิการและสร้างเครือข่าย : เวทีเรียนรู้ คือ หัวใจของการขยายแนวคิดและเครือข่าย

ผู้นำของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม ได้กล่าวถึง ที่มาของการพัฒนาแนวคิดการจัดสวัสดิการและการสร้างเครือข่ายของกลุ่มว่า เมื่อปี พ.ศ. 2532 มูลนิธิหมู่บ้านและมหาวิทยาลัยทักษิณได้เข้ามาจัดเวทีเรียนรู้ให้แก่องค์กรชุมชนต่างๆ ในภาคใต้ การดำเนินงานนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อพัฒนาการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม เพราะนับเป็นครั้งแรกที่ผู้นำองค์กรชุมชนได้มีโอกาสพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นทางการ โดยมีนักวิชาการมาเป็นเพื่อนและพี่เลี้ยงในการพูดคุย จากเวทิดังกล่าวได้ทำให้เกิดการนำแนวคิดการจัดสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตำบลน้ำขาวไปขยายสู่องค์กรการเงินในชุมชนอื่นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ ทั้งนี้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตำบลนาหว้า คลองเป๊ะ และคองหงส์ก็เป็นกลุ่มองค์กรการเงินกลุ่มหนึ่งที่ได้รับประกายความคิดจากเวทีการเรียนรู้ครั้งนั้นด้วย อย่างไรก็ตามการดำเนินการพัฒนาแนวคิดการจัดกองทุนสวัสดิการของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันไปขึ้นกับบริบท ความต้องการของชุมชน และความสามารถของผู้นำในการประยุกต์ใช้แนวคิดให้เหมาะกับกลุ่มของตนเอง

นอกจากการขยายแนวคิดการจัดสวัสดิการแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในขั้นตอนนี้ คือ การสร้างเครือข่าย เนื่องจากการมีเวทีเรียนรู้ที่เกิดจากมูลนิธิหมู่บ้าน และมหาวิทยาลัยทักษิณ ร่วมกับกลุ่มองค์กรการเงินชุมชนที่มีผู้นำที่กล้าคิด กล้าทำ และรับผิดชอบ ทำให้ผู้นำกลุ่มต่างๆ เกิดแนวคิดร่วมกันในการสร้างเครือข่ายขององค์กรการเงินชุมชนระดับจังหวัดขึ้น เรียกว่า สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา การเกิดเครือข่ายนี้จึงจัดเป็นองค์กรชุมชนแห่งแรกของประเทศไทย มีการตั้งกองทุนกลางเพื่อใช้เป็นกองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา การรวมตัวกันที่เกิดขึ้นทำให้กลุ่มต่างๆ จะออมทรัพย์ต่างๆ ในจังหวัดสงขลามีพลังในการขยายแนวคิดกองทุนสวัสดิการและเกิดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอย่างมากมายในจังหวัดสงขลา ขั้นตอนนี้การขยายแนวคิดสวัสดิการและการสร้างเครือข่าย จึงเป็นการขยายการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลจากระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ไปยังภายนอกกลุ่มหรือเครือข่ายของตนเองนั่นเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การขยายวิธีคิดการพัฒนาคน โดยใช้เงินเป็นสื่อให้มีพลังได้นั้น กิจกรรมที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างเวทีเรียนรู้และสร้างเครือข่าย หากกลุ่มต่างๆ จะออมทรัพย์สามารถพัฒนาการดำเนินงานได้ถึงขั้นตอนนี้แล้ว จะเกิดมีผลเชิงบวกต่อสุขภาพตนเองทั้งด้านกาย จิต จิตวิญญาณ (ปัญญา) และสุขภาพสังคม คือ มีความเป็นอยู่อย่างเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันและกัน

การพัฒนากองทุนสวัสดิการของกลุ่มต่างๆ ข้างต้น ได้ส่งผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพในทุกมิติของชีวิตพบว่า ผลต่อสุขภาพกายเกิดจากสมาชิกกลุ่มมีอาหารปลอดภัย เนื่องจากการจัดสรรเงินตั้งกองทุนปลูกผักสวนครัวให้ผู้สูงอายุ และมีกองทุน โภชที่ช่วยฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการใช้ปุ๋ยหมัก จึงส่งผลให้คนในชุมชนมีสุขภาพกายที่แข็งแรง ผลต่อสุขภาพจิตเกิดจากสมาชิกกลุ่มมีความมั่นใจในหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของตนเองมากขึ้น เนื่องจากการสร้างเครือข่ายทำให้กลุ่มต่างๆ จะออมทรัพย์ได้รับเงินสมทบจากกองทุนชุมชน จึงทำให้แหล่งเงินทุนเดิมมีความเข้มแข็งและมั่นคงมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้กลุ่มสามารถจัดสวัสดิการได้หลากหลาย และส่งผลดีต่อสุขภาพจิตของสมาชิกมากขึ้นตามไปด้วย ผลต่อสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) พบว่าจากการสร้างเวทีเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลและกลุ่มอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน ทำให้ชาวบ้านได้พูดคุยแลกเปลี่ยนวิธีการทำงานระหว่างกันและกันอย่างกว้างขวาง จึงส่งผลให้เกิดปัญญา รู้จักคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่างๆ ในทางที่ถูก ที่ดีทั้งต่อตนเองและกลุ่ม ผลของการพัฒนาข้างต้นได้ส่งผลให้เห็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงสุขภาพสังคมอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น คือ มีการจัดสรรเงินกองทุนสวัสดิการซึ่งเป็นเงินของส่วนรวมไปช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น ช่วยเหลือยามเกิดสาธารณภัย ให้การสนับสนุนการศึกษา และการสนับสนุนงานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ซึ่งทำให้เกิดสังคมเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันและกัน

ทั้งนี้ แนวคิด กิจกรรม และผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพของขั้นการขยายแนวคิดสวัสดิการและสร้างเครือข่ายของกลุ่มต่างๆ ข้างต้น มีดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ชั้นการขยายแนวคิดสวัสดิการและการสร้างเครือข่าย: แนวคิด กิจกรรม และผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพ

ประเด็น / กรณีศึกษา	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปียง	ตำบลคองหงส์
<p>แนวคิดสำคัญ</p> <p>1. เปิดรับแนวคิดใหม่ : กองทุนสวัสดิการ</p>	<p>- ตอนปี 2532 ดร. เสรี พงศ์พิศ นัดไปประชุมที่เกาะยอ กลุ่ม ออมทรัพย์ไปกันเยอะ แต่ ก่อนกลุ่มออมทรัพย์ไม่มีกองทุนสวัสดิการ ผมก็ได้นำเสนอแนวคิดสวัสดิการในที่ประชุม ซึ่งก็ถูกนำไปใช้หลังจากนั้น (ช , สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2544)</p>	<p>- ตอนแรกไม่มีสวัสดิการกู้อ้อย ละ 1 บาท และ 1.25 ตาม สถานการณ์ แต่มาประชุมคุย กับครูชบ เรื่องสวัสดิการ เรา กังงว่าเราทำไม่ได้ ตอนนั้นว่า ทำไม่ได้ สุดท้ายทำ ทำเข้า จริง ๆ ทำได้ (ค, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2548)</p>	<p>- ตอนนั้นทำสวัสดิการ แต่ทำ แบบยังไม่เห็นคุณค่ามากนัก จ้างคน ได้เชิญผู้นำชาวบ้าน ทั้งภาคใต้ไปพบกันที่สถาบัน ทักษิณ ปี 32 พี่ชบก็พูดเรื่อง ตัวเอง นึกว่าเออพี่ชบก็ทำ เรื่องสวัสดิการอยู่ด้วยเราไม่รู้ นึกก็ทำสวัสดิการเหมือนกัน แต่ไม่เห็นเหมือนกันเลย รูป แบบ อยากจะทำให้ครบวงจร ก็คือทำหลาย ๆ เรื่อง (อ , สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)</p>	<p>- ปี 2532 อาจารย์จ่านงค์ เชิญไปที่สถาบันทักษิณ ก็ไปด้วย ก่อนนั้นยังไม่ จัดสวัสดิการ ฟังแล้วมี ผลมาจัดสวัสดิการ (ล, สัมภาษณ์ , 24 , กุมภาพันธ์ 2549)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
2. การเรียนรู้ทำให้เกิด ปัญหา:	- สมาคมฟื้นฟูจะเน้นการสร้าง กระบวนการเรียนรู้ แลก เปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อ ให้ชาวบ้านพึ่งตนเองและเป็น เครือข่ายในการดำรงของ ชาวบ้าน (ช , สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2544)		- ความสำคัญได้เรียนรู้ร่วมกัน มองว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ ร่วมกันให้ผู้นำได้มีโอกาสพบ กัน เป็นปัจจัยส่งผลต่อการ พัฒนา เพราะแต่ละคนได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ซึ่งกัน และกัน และนำไปประยุกต์ใช้ ให้สอดคล้อง (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)	
กิจกรรม: ระดับกลุ่ม 1. ผลักดันให้เกิดกองทุนส วัสดิการ		- ที่มาของกองทุนหลังจากปีนผล เงินจะเหลืออยู่ประมาณ 1 ก่อน ถ้าสมาชิกไม่เสนอก็คือเก็บไว้ ก่อนเป็นทุน พอหลังจากมีการ ประชุมขึ้นมาว่าส่วนรวมชาว บ้านต้องการอะไรแล้วก็นำ เสนอพอนำเสนอผ่านที่ประชุม ก็สั่งซื้อได้เลยเพราะมีเงินอยู่ แล้วตั้งเป็นกองทุน (วิ, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2548)	- มาปรับ แต่ก่อนเราเอาเงินหุ้น ไปหารกำไร แต่เศษทศนิยม ของกลุ่มใหญ่ เป็นแสนเป็น ล้านมันก็เยอะเหลือสักสี่หมื่น ห้าหมื่น เราก็เอาตรงนี้มาตั้ง กองทุนต่าง ๆ ช่วงหลัง ก็ เลยมากำหนดเงินปีนผลทันที เพื่อต้องการให้เศษตัวนี้มัน เหลือเยอะขึ้น (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)	- เรามีกำไร 1 ล้านบาท แบ่งปันกันแล้วยังเหลือ อยู่ กำไรจ่ายกรรมการ เสร็จแล้วเหลืออยู่ ประมาณหมื่นห้า หมื่น ห้าก็แยกบัญชีไปสู่สวัสดิ การเริ่มต้น (ล, สัมภาษณ์ , 21 , พฤษภาคม 2548)

<div style="text-align: center;"> กรณีศึกษา ประเด็น </div>	<div style="text-align: center;"> ตำบลน้ำขาว </div>	<div style="text-align: center;"> ตำบลนาหว้า </div>	<div style="text-align: center;"> ตำบลคลองเปือย </div>	<div style="text-align: center;"> ตำบลคองหงส์ </div>
<p>2. ปรับขยายกองทุนและกิจกรรมตามความสอดคล้องของบริบท</p> <p>2.1 นำเงินดอกผลและการสนับสนุนมาตั้งเป็นกองทุน</p>	<p>- มีการพัฒนาขยายแนวคิดกองทุนสวัสดิการ โดยการก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ขึ้นอีก 10 กลุ่ม เป็นกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น กลุ่มเครือญาติแม่ทวดพิศทอง กลุ่มเครือญาติตำบลน้ำขาว กลุ่มคนนำขาวพิทักษ์ถิ่น กลุ่มวันพระบ้านออกวัด กลุ่มสตรีและสิ่งแวดล้อมบ้านน้ำขาวใน กลุ่มออมทรัพย์ อสม. บ้านต้นเหียง กลุ่มนารีพิทักษ์วัย และชมรมออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว และมีการจัดสวัสดิการที่แตกต่างไปจากเดิม ได้แก่ สวัสดิการตอบแทนกรรมการ เบี้ยเลี้ยงผู้เข้าประชุมสนับสนุนงาน ประเพณี สาธารณประโยชน์ อุทหนุนผู้สูงอายุ ช่วยเหลือผู้ทุพพลภาพ สวัสดิการสุขภาพดี และสวัสดิการค่าไฟฟ้า (ภาคผนวก : การจัดสวัสดิการและประเภทการจัดสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว)</p>	<p>- นำเงินส่วนนี้ดอกผลหลังจ่ายปันผลค่าตอบแทนและเฉลี่ยคืนเงินกู้มาบริหารจัดการเป็นกองทุนสวัสดิการย่อยหรือนำเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมาตั้งเป็นกองทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้สมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย ปัจจุบันมีกองทุนสวัสดิการ 9 กลุ่ม 90 กองทุนย่อย จำนวนเงินสวัสดิการ 5 ล้านบาท (ภาคผนวก : ข้อมูลกองทุนสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ตำบลนาหว้า)</p>	<p>- เอาเศษของดอกผลที่เหลือจากการปันผล และจ่ายค่าตอบแทนคณะกรรมการแล้ว ซึ่งมีจำนวนมากเนื่องจากเป็นกลุ่มเครือข่ายสัจจะออมทรัพย์ ระดับตำบล และยังได้รับการสนับสนุนสมทบเงินให้กับกองทุนจากภาครัฐและเอกชนมาตั้งเป็น กองทุนสวัสดิการ ปัจจุบันมีอยู่ 19 กองทุน (ภาคผนวก : ข้อมูลกองทุนสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ตำบลคลองเปือย)</p>	<p>- เขาหักดอกเบี้ยไว้ปีละหนึ่งหมื่น หนึ่งหมื่นนี้ถ้าเขาใช้หมดในปีหนึ่งก็หมดไป แต่ถ้าเหลือก็รวมไปเรื่อย ๆ มันก็มากขึ้น (ล, สัมภาษณ์ , 21 , พฤษภาคม 2548)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคอหงส์
2.2 ขยายกองทุนจากความต้องการของชาวบ้าน		<p>- เราช่วมกันลงทุน สร้างกองทุนเดือนที่ วันนั้นมีงานพร้อมกัน 2 งาน ไปหาเช่าเต็นท์ ไปเช่าข้างนอกทั้งชุด เก้าอี้ ช่วงนั้นราคาแพง 2,500 ต่อหลัง ก็เลยเกิดบันดาลใจตรงนี้เงินในหมู่บ้านเราก็มี ทำไมเราไม่ทำเอง ก็เลยไปซื้อเต็นท์มา 2 หลัง มาไว้เป็นกองกลาง เพื่อให้พี่น้องในชุมชน แต่ต้องหาเงินคืนให้กับกลุ่มออมทรัพย์ด้วย เวลาเรามีกิจกรรม เราไปเช่าหลังละ 400 มีงาน ก็ได้ค่าบริการ 200 บาท ฝากไว้(ส, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548)</p>	<p>- เรา (ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม) มองว่าเรามีความจำเป็นต้องมีกองทุนอะไร ทุกกองทุนมีความจำเป็นทั้งหมด แต่ว่าจำเป็นก่อนหลัง เราก็มาดูว่ามีอะไรบ้างชาวบ้านทำบ่อย และเกิดทุกข์บ่อย ทุกข์นี้ช่วยได้อย่างไร เช่น ดายทุกคนต้องทุกข์แน่นอน เกิดขึ้นก่อน รักษาพยาบาลตามมากัยพิบัติ สาธารณะภัยต่าง ๆ(อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)</p>	<p>- ถ้าหากสมาชิกตาย 1,000ครั้ง ค่ารักษาพยาบาล 500 ต่อปีต่อคน กองทุน ค่ารักษาพยาบาล ทุนการศึกษา เกิดมาประมาณ 15 ปี ได้ช่วยเหลือสมาชิก (ผ, สัมภาษณ์, 3 มิถุนายน 2548)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลนำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
2.3 นำเงินกองทุนฝาก ออมทรัพย์		<ul style="list-style-type: none"> - จากการสังเกต พบว่าเงินที่ได้จากการให้บริการของกองทุนย่อย ได้แบ่งให้ผู้ดูแลกองทุนเงินกองทุนสวัสดิการย่อย ๆ ที่เหลือจะนำฝากออมทรัพย์ 	<ul style="list-style-type: none"> - จะมีเงินตั้งเป็นยอดไว้ทุกกองทุนแล้วจะเกิดดอกเบี้ยทุกกองทุนเวลาเงินเหลือในแต่ละปีก็มาหยอดใส่ แล้วเอาเงินนี้ไปปล่อยกู้แล้วเป็นดอกผลขึ้นมา (ส, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - แยกบัญชีไปสู่สวัสดิการเริ่มต้นในหมื่นห้านี้ให้กู้ไปร้อยละ 2 บาท แต่ปีนั้นผลไม่ได้ ได้ดอกเบี้ยเท่าไรก็ทบต้นไว้ ถ้ากู้ 1 ปีต้องส่งคืนหมด แล้วเอาเงินนั้นมาจัดสวัสดิการให้ (ล, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2548)
3. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้		<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งงบประมาณปีหนึ่ง 2 เพอร์เซ็นต์ ไปดูงาน (ค, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการทุกคนมีโอกาสไปเรียนรู้จากภายนอก เพราะมีงบประมาณกลุ่ม (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) 	

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคอหงส์
<p>กิจกรรม : ระดับเครือข่าย</p> <p>1. เชื่อมต่อกันให้เป็นเครือข่าย</p>	<p>- หลังจากนั้นก็ตั้งเป็นสมาคม พี่นพุมบ้านชนบทสงขลา มีการประชุมทุกเดือน ตั้งแต่ปี 2532 จนถึงเดี๋ยวนี้ไม่เคยขาด สมาคมจะเน้นการสร้าง กระบวนการเรียนรู้ แลก เปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อให้ชาวบ้านพึ่งตนเองและเป็น เครือข่ายในการต่อรองของ ชาวบ้าน เครือข่ายนี้ทำกิจกรรมออมทรัพย์ด้วย เป็น กองทุนกลางกองทุนหมุน เวียนชาวบ้านสงขลา (ช, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2544)</p>		<p>- พอเราได้สัมพันธ์กันทำกิจกรรมร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำให้เราเข้าใจกันทั้งหมดว่า เรา เป็นคนมีอุดมการณ์ร่วมกัน คบกันได้ คิดตรงกัน และวาง ใจกัน...และก็พบกัน จากวัน นั้นถึงวันนี้เรายัง พบกัน เดือนละครั้งในนามสมาคม พี่นพุมจากสมาคมพี่นพุม จาก สมาคมก็เป็นกองทุนกลาง จังหวัดสงขลา 4 คน มา เจอกัน และร่วมอุดมการณ์ กัน มันเกิดพลังขับเคลื่อน แนวคิดของพวกเรามันเกิด พลัง ถ้าเราต่างคนต่างเดิน โดยที่ไม่มาร่วมมือกันยาก มาก (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548)</p>	

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคอหงส์
<p>ผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพ</p> <p>1. สุขภาพกาย : เกิดความ สุขทางกาย จาก</p> <p>1.1 สวัสดิการ : เป็น เงื่อนไขและส่งเสริม เพื่อการสร้าง สุขภาพกาย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าคนป่วยมากขึ้น ๆ ไม่ดี ไป จ่ายเรื่องคนไม่ป่วยน่าจะดี กลุ่มสตรีเขาทดลองจ่าย คนละ 100 ตอนนี้ได้ 17 คน (ช , สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2547) - มี 2-3 กลุ่ม ที่เขาให้สุขภาพดี เขาให้ 100 คือ คนที่สุขภาพดี ในปีหนึ่งเขาไม่เจ็บไม่ป่วยก็ ให้เขาสัก 100 เป็นสินน้ำใจ ของเขาที่รักษาสุขภาพ (ด, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2547) 	<ul style="list-style-type: none"> - เราก้ให้เงินสนับสนุนผู้สูง อายุปลูกตะไคร่ 5 กอ ขมิ้น 5 กอ พริก 5 กอ กล้วย 5 กอ เรา ให้ 100 ส่งเสริมให้เขามีของ กินเองในครัวเรือน ไม่ต้องไป ซื้อ บริโภค ตะไคร่ พริก ปลูกเองยาก็ไม่ใช่ (ส , สัมภาษณ์ , 12 กรกฎาคม 2548) 		

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคอหงส์
		<p>- โครงการ ปนช ให้วัวมา 30 ตัว ให้ชาวบ้านเลี้ยงครอบครัวละ 1 ตัว ๆ เกิดลูกแล้วก็ให้คนอื่น 1 ตัว..... ถ้าอายุมากแล้ว ก็ไว้ทำพันธุ์อีก 1 ตัว นอกนั้นก็ขายได้ ทำบัญชีขึ้นมาถ้าเกิดลูกเมื่อไรก็เอาได้ 100 บาท จากกองทุน ส่งเสริมอาชีพให้เขาเลี้ยงวัว พอเลี้ยงวัวเราก็ได้มูลวัว พอได้มูลวัวเราก็มาทำปุ๋ย พอมีปุ๋ยเราสามารถปลูกพืชผัก ปลอดภัย สารพิษ ทำให้ไม่มีสารพิษตกค้าง (ส, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548)</p>		

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบนำขาว	ตำบนาหว้า	ตำบลดองเป็ยะ	ตำบลดอหงส์
		<ul style="list-style-type: none"> - ส่งคนออกไปเรียนรู้ในเรื่อง ปฏิวชิภาพ เราก้มีทุนอยู่ด้วย มี กลุ่มทำปฏิวชิภาพอินทรีย์อยู่ กลุ่มหนึ่ง แต่ไม่บูมเท่าไร แต่ยังทำกันอยู่ในระบบที่ง่าย ๆ ของใครใครทำ ทำแล้วไปใส่ สวนยาง (ก, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2548) - วัชก็ขายได้ด้วย ดินก็ดีด้วย (ค , สัมภาษณ์ , 25 พฤษภาคม 2548) 		

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>2. สุขภาพจิต: มีความสุขใจ จาก</p> <p>2.1 การมีหลักประกันในชีวิต และช่วยให้กลุ่มดำรงอยู่</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มนารีพิทักษ์วัยใครที่เป็นไข้ไม่สบายต้องให้สมาชิกในกลุ่มเฝ้าเราผลัดเวรกันเลย สมมติว่าคนนี้เข้าตี 12 ต้องออกตี 12 พรุ่งนี้ ให้คนอื่นไปถึงก่อนถึงจะออกไป ไม่ว่าจะป่วยจะปวดท้องจะเข้าห้องน้ำ คนนี้จะต้องทำอย่างเหมือนเป็นพี่น้องกัน (จ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2547) - โครงการสมทบสวัสดิการจากกองทุนชุมชนให้ทุพพลภาพช่วยอยู่ตอนนี้ 117 คน จ่ายเดือนละ 200 สุดท้ายบ้านอุปประชาชนที่คลองเปือย เขาจ่ายกรรมการเกษียณอยู่ 2 คน(ช, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2547) 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สูงอายุ ปลูกตะไคร่ 5 กอ ขมิ้น 5 กอ พริก 5 กอ กล้วย 5 กอ เราให้ 100...ถ้าคิดว่าเป็นค่าจ้างก็ไม่ใช่ เรียกว่าเป็นขวัญและกำลังใจคนที่ทำ (ส, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548) - กองทุนผู้สูงอายุ 200 บาท ต่อเดือน 15 คน 60 คน คนละ 20 บาท มันมีเงิน บอกว่าให้ขวัญและกำลังใจเรื่องสุขภาพจิต ผมถือว่าโชคดีคุณ 60 ปี (ค, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2548) - กองทุนส่งเสริมอาชีพดอกเบี๋ยดำ คือ ให้สมาชิกกู้ร้อยละ 50 สตางค์ปกติร้อยละ 75 ให้สมาชิกกู้เกี่ยวกับส่งเสริมอาชีพ ซื่อปู้ยใส่ยาง เอาไปเลี้ยงสัตว์ ค่าขายดอกมันจะถูกกว่า แต่ได้เฉพาะด้านอาชีพ (จ, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - เพราะมีสวัสดิการ ถ้าไม่มีสวัสดิการ มันใจว่าคลองเปือยไม่มีวันนี้ สวัสดิการคือหลักประกันความมั่นคงให้สมาชิกชาวบ้านสนใจตรงนี้ (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) - ตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นมาเริ่มแรกค่ารักษาไม่กี่เปอร์เซ็นต์ก็เพิ่มขึ้นมา จนมาปีนี้ครบ 100 % (ส, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2548) - ส่วนดีมันก็เยอะ สวัสดิการก็ได้ 100% (จ, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ดีกองทุน ถ้าสมาชิกตาย 1,000 ครั้ง ค่ารักษาพยาบาล 300 บาทต่อปี ต่อคน มีทุนการศึกษาได้ช่วยเหลือ(ผ, สัมภาษณ์, 3 มิถุนายน 2548)

<div style="text-align: center;">กรณีศึกษา</div> <div style="text-align: center;">ประเด็น</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลน้ำขาว</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลนาหว้า</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลคลองเปือย</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลคองหงส์</div>
<p>3. สุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) : มีความสุขจากการคิด และแก้ปัญหาได้</p> <p>3.1 เรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมช่วยให้เกิดสมานฉันท์กลุ่มยั่งยืน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เขามีการเรียนรู้ในกลุ่มของเขาเอง ต่างคนต่างทำต่างคนต่างใหญ่ ผมว่าให้มาโยงกัน ไม่ยอมเพราะสวัสดิการมันมีไม่เท่ากัน อยู่แบบนี้ดีแล้ว แข่งขันกันมันยั่งยืน หนี้สินชาวบ้าน มันเป็นอย่างนั้น ไม่ล้ม มันคงไม่ล้ม ชาวบ้านไม่ให้ล้ม เพราะเบี้ยเขาเอง มันรักของมันเองดูแลเอง (ช, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2549) - โครงการสมทบให้ค่าเดินทางสำหรับกรรมการไปประชุม ค่าอาหารที่พัก ของคนที่ไปประชุม ตั้งทุนการศึกษา 1,000 ทุกคนเกิดมาจะได้ทุนเลย (ช, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2547) 	<ul style="list-style-type: none"> - ตอนนี้ให้เขาทำผิดแล้วให้เขาแก้ นั่นแหละได้ผลเขาจำ ให้เขาแก้ปัญหากันเอง ตอนนี้ไม่รู้สึกห่วงเท่าไร เด็กมันน่าจะไปรอด เพราะเขาใช้ประชาธิปไตย ดูแลแต่ละคนซักถามไม่ไว้หน้ากันเลย เคยถามว่าพวกคุณ 70 คน ไม่มีน้ำยาอะไรเลย ถ้าผมตายคนเดียว เขาว่าลองตายดูซิจะทำให้ดู คณะกรรมการว่าเอาคนมากเข้าไปช่วยกัน จะช่วยพัฒนาคนการที่เรามีหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน กองทุนเยอะๆ เป็นการ พัฒนาคน ให้สามารถมีความรับผิดชอบ คือ เมื่อเรารับหน้าที่ตรงนี้แล้วต้องทำให้ดี รักษาดูแล (ค, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - กระจายอำนาจให้กับหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ต้องการให้เขารู้จักการวิเคราะห์ปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้น ให้รู้จักการวินิจฉัย รู้จักเรียนรู้กระจายงานให้เขาได้รู้จักรับผิดชอบ มันเป็นการสร้างคนไปในตัว กลุ่ม ถ้าไม่มีน้ำจะอยู่ได้มั๊ย ตอบว่าอยู่ได้ เพราะเชื่อว่าไม่มีใครหรอกที่จะทำลายสิ่งที่เขาทำ และได้ประโยชน์...(อ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) - ต้องใช้ความพยายามของตัวเองในการเรียนรู้การทำงาน ทำไม่ได้ก็ต้องถามผู้ใหญ่เขา..... หมู่บ้านไหนมีเงินออมมากเราพยายามเพิ่มคณะกรรมการขึ้นมาให้เรียนรู้ผู้ใหญ่รุ่นพี่จะสอนรุ่นน้อง(ข, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) 	

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>4. สุขภาพสังคม: มีความสุขในการอยู่ร่วมกันจากการเชื่อมประสานความสัมพันธ์ให้เกิดครอบครัวอบอุ่น และชุมชนที่เกื้อกูลกัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ดึงกลุ่มคนที่อยู่ห่างเหินกันให้เข้ามารวมกลุ่มไม่แยกแยะว่าคนจนคนรวยก็มาด้วยความสมัครสมานสามัคคี (ย, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2548) - มันช่วยสานคนมารวมกันดูแล้วทำให้เกื้อกูล สามัคคีกันมากขึ้น เนื่องจากมันเหมือนกับเราอยู่คนเดียวไม่ได้ (วิ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2548) - กลุ่มเครือญาติแม่ทวดพัดทองมาเจอกันช่วยเหลือกัน ถ้าไม่จัดเด็กจะไม่รู้จักกัน ต่างคนต่างไป(สม,สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ความสัมพันธ์สุดยอด ถ้าไม่มีออมทรัพย์ ก็ไม่ได้รวมตัวกัน มีงานศพออกมาร่วมกัน มีงานคนออกมาช่วย บางครั้งออมทรัพย์จ่ายให้ ชาวบ้านช่วยแรง (ส, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548) - แต่ก่อนหมู่บ้านไม่มีกองทุน ต้องอาศัยจากการบริจาค พอมีกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเราให้ 10 เปอร์เซ็นต์ของกำไร เข้าเป็นกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ถือว่ากลุ่มออมทรัพย์เป็นตัวสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนาเศรษฐกิจให้คนกินดีอยู่ดี ฟังพาดตนเอง (ส,สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - เชื่อมร้อยคนจากหลากหลายสกุล มาเกื้อกูลกันไม่จำเป็นต้องไปช่วยกันตรง ๆ เพราะฉะนั้นทุกคนได้มีส่วนช่วยงานศพ ช่วยเป็นเจ้าของไข้ ทำให้คนมั่นใจ คนเกื้อกูลกันช่วยเหลือกัน โดยผ่านกระบวนการของกลุ่มไม่จัดการเรื่องสวัสดิการแบบนี้ อันนั้นแน่นอนว่ามันไม่เกิดผลเลยทางสุขภาพ (อ, สัมภาษณ์ , 2 เมษายน 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - มีกองทุนพัฒนาหมู่บ้านปีละหนึ่งหมื่น(ล, สัมภาษณ์ , 21 , พฤษภาคม 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคอหงส์
	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกในกลุ่มเฝ้าผลัดเองกัน ทำอย่างพี่น้องกัน (จ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2547) - ส่งเสริมการกีฬาต่อต้านยาเสพติด กีฬาประจำตำบลน้ำขาว เขามีการหุงข้าวหุงแกงที่ทางวัดเขาขอมมา (ชา, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2548) - ลอยกระทงถ้าไม่มีกองทุนสวัสดิการมันยุ่ง นายบ้านต้องไปเรียอะไรจากชาวบ้าน แต่นี่เอาเงินตัวนี้ไปสนับสนุนเวลามีสาธารณะภัย (ม, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2548) - โครงการสมทบเราช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสคนแก่ ประมาณ 914 คน(ช, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2547) 		<ul style="list-style-type: none"> - กองทุนสาธารณภัย หลังหนึ่งห้าหมื่น มีเขตแดน กองทุนวัฒนธรรมเราไม่กำหนดว่าเท่าไร แล้วแต่หมู่บ้านจะจัดกิจกรรมอะไรขอมมา กองทุนการกีฬา สมมติโรงเรียนจัดกีฬา เขาขอมมาบางทีขอเป็นรางวัล เราให้ไป 2,000 – 3,000 ก็พันก็ได้ (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) 	

จะเห็นได้ว่าภาพรวมของการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ หัวใจสำคัญ คือ การมีเวทีเรียนรู้ ในเรื่องสวัสดิการที่มูลนิธิหมู่บ้าน และมหาวิทยาลัยทักษิณสนับสนุนให้มีขึ้น เวทีเรียนรู้เรื่องสวัสดิการเป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) ให้ผู้นำกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่มที่เป็นกรณีศึกษา ซึ่งส่งผลให้เกิดกิจกรรมพัฒนาใน 2 ระดับ คือ ระดับกลุ่มพบว่า ในตำบลน้ำขาวมีการก่อตั้งกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะขึ้น เช่นเป็นกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ในกลุ่มเครือญาติ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มสาวโสดที่มีอายุมาก และกลุ่มคนไปทำบุญที่วัด เป็นต้น สำหรับประเภทสวัสดิการก็ได้มีการพัฒนาตามความต้องการของสมาชิก และเป็นที่น่าสนใจ คือ มีสวัสดิการสมาชิกสุขภาพดีเกิดขึ้น ส่วนกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ ตำบลนาหว้า คลองเปือย และคองหงส์ ซึ่งแต่ก่อนไม่ได้ให้ความสำคัญของการมีสวัสดิการ ภายหลังการเข้าร่วมเวทีเรียนรู้เรื่องสวัสดิการ พบว่ามีการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับกลุ่มของตน จากข้อมูล พบว่า ผู้นำของทุกกลุ่มตระหนักถึงความสำคัญของสวัสดิการและพยายามผลักดันให้เกิดกองทุนสวัสดิการ โดยพยายามดึงเอาเงินดอกเบี้ยจากการกู้ยืมส่วนหนึ่งมาตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการ และมีการบริหารจัดการให้เกิดกองทุนสวัสดิการย่อยๆ เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก การเกิดกองทุนสวัสดิการย่อยๆ พบว่า กลุ่มสังฆะออมทรัพย์ตำบลนาหว้า เกิดจากความต้องการของสมาชิก ส่วนตำบลคลองเปือย และคองหงส์ เกิดจากผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มสังฆะออมทรัพย์โดยพิจารณาจากความต้องการในชีวิต จากข้อมูล พบว่า กลุ่มสังฆะออมทรัพย์ตำบลนาหว้ามีการพัฒนากองทุนสวัสดิการย่อยๆ ได้ถึง 90 กองทุน ซึ่งครอบคลุมความต้องการของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ตำบลคลองเปือย มีอยู่ 19 กองทุน ที่ครอบคลุมทั้งประโยชน์แก่ตัวสมาชิก และประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม สำหรับตำบลคองหงส์ พบว่าเกิดกองทุนสวัสดิการ 3 กองทุน คือ กองทุนคำร้กษาพยาบาล กองทุนฌาปนกิจ และกองทุนพัฒนาชุมชนขึ้น ผู้วิจัยพบว่า แม้จะมีความแตกต่างของกองทุนสวัสดิการ แต่มีความเหมือนกันในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการ คือ เงินกองทุนสวัสดิการ นอกจากได้จากเงินดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินแล้วยังได้มาจากบุคคลและหน่วยงานภายนอก เงินกองทุนสวัสดิการทั้งสองส่วน รวมถึงดอกเบี้ยของกองทุนจะนำไปฝากออมทรัพย์ เพื่อเอาดอกเบี้ยมาใช้จัดสวัสดิการ การบริหารจัดการในลักษณะเช่นนี้ทำให้กองทุนสวัสดิการมีความยั่งยืน ในระดับเครือข่าย พบว่ามีการเชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มสังฆะออมทรัพย์จังหวัดสงขลา ในนามสมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา และมีกิจกรรมการเงินร่วมกันขึ้น โดยตั้งเป็นกองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา ซึ่งจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ และจากเอกสาร พบว่า ผลจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย มีผลให้ได้รับการสมทบสวัสดิการจากกองทุนชุมชน ซึ่งส่งผลให้กิจกรรมการจัดสวัสดิการขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว และหลากหลาย ดังที่ปรากฏให้เห็นการขยายกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ และประเภทของสวัสดิการในตำบลน้ำขาว กองทุนสวัสดิการที่หลากหลายในตำบลนาหว้า และคลองเปือย สำหรับกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ตำบลคองหงส์ พบว่า แม้จะอยู่ใน

เครือข่าย แต่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการสมทบสวัสดิการจากกองทุนชุมชน โดยผู้นำให้เหตุผลว่าไม่ต้องการให้มีการกู้ยืมเงินกองทุนสวัสดิการ ต้องการพึ่งเพียงเงินออมของกลุ่มเท่านั้น

ผลการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ด้วยกิจกรรมสวัสดิการที่หลากหลายล้วนมีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพของครัวเรือนตามกรอบแนวคิดของการวิจัย เช่น ผลต่อสุขภาพกายด้วยกิจกรรมสวัสดิการสุขภาพดี (ตำบลน้ำขาว) สวัสดิการส่งเสริมผู้สูงอายุให้ปลูกพืชสวนครัวในครัวเรือน ส่งเสริมการเลี้ยงโค และการทำปุ๋ยคอก (ตำบลนาหว้า) ผลต่อสุขภาพจิต ด้วยการสร้างความมั่นคง และมั่นใจในการมีหลักประกันในชีวิต เช่น การช่วยกันเฝ้าไข้ยามเจ็บป่วยของกลุ่มนารีพิทักษ์วัย (ตำบลน้ำขาว) การให้เงินค่าครองชีพและบำนาญแก่คณะกรรมการกลุ่ม (ตำบลน้ำขาว นาหว้า และคลองเปือย) กองทุนส่งเสริมอาชีพ (ตำบลนาหว้า) และที่สำคัญ คือ กองทุนค่ารักษาพยาบาลที่พบในทุกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ผลต่อสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) พบว่า กิจกรรมกลุ่มช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาร่วมกัน การมีกองทุนสวัสดิการช้อยมากมาย เช่นที่พบในตำบลนาหว้า พบว่าช่วยพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้ได้มาก จากการมอบหมายสมาชิกให้รับผิดชอบกองทุนย่อยๆ ส่วนที่ตำบลคลองเปือย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มอื่น คือ เป็นกลุ่มที่เป็นเครือข่ายระดับตำบล ทำให้การบริหารจัดการต้องใช้การกระจายอำนาจให้กับผู้นำกลุ่มในระดับหมู่บ้าน และมีการแต่งตั้งผู้นำกลุ่มในระดับหมู่บ้านมาเป็นคณะกรรมการกลางระดับตำบล ผลต่อสุขภาพสังคมพบว่า การรวมตัวของคนเข้าเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเอาไว้ และมีผลต่อการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เมื่อเกิดสาธารณภัย สนับสนุนการศึกษา วัฒนธรรมประเพณี การกีฬาต่อต้านยาเสพติด จากการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการผลักดันสวัสดิการสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ และการพัฒนากิจกรรมภายในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่มีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม ซึ่งได้กล่าวไว้ในรายละเอียดในขั้นที่ 4 คือ “ขั้นการขยายกิจกรรมและผลักดันสวัสดิการสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ

ขั้นที่ 4 การขยายกิจกรรมและผลักดันสวัสดิการสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ

เมื่อกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 แห่ง ได้ขยายแนวคิดสวัสดิการและการสร้างเครือข่ายสำเร็จ แต่ละกลุ่มจะมีกองทุนสวัสดิการที่หลากหลาย และการเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดการขยายกิจกรรมที่นอกเหนือจากการใช้เงินออมมาจัดสวัสดิการให้กลับสมาชิกไปเป็นรูปแบบอื่น ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของชาวบ้าน กิจกรรมระยะแรกที่กลุ่มออมสัจจะทรัพย์ได้จัดขึ้น คือ การพัฒนาร้านค้าชุมชน ผลปรากฏว่าไม่สามารถพัฒนาให้เติบโตได้ และบางกลุ่มจำต้องล้มเลิกไป อย่างไรก็ตามผู้นำและสมาชิกได้สะท้อนว่า ความล้มเหลวที่เกิดขึ้นนี้มีบทเรียนหลายอย่างที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา เช่น บทเรียนของความล้มเหลวจากการล้มเลิกร้านค้า คือ การประสพภาวะขาดทุนจากเช่าบ้าน การจ้างพนักงาน และไม่สามารถแข่งขันกับห้างร้าน

ใหญ่ๆ ที่คับคูลานเข้ามาใกล้ชุมชนได้ ทำให้ผู้นำและสมาชิกมีการปรับวิธีการดำเนินงานของตนเอง เพื่อให้เกิดการอยู่รอดของกลุ่มที่แตกต่างกันไป พบว่า บางกลุ่มล้มเลิกการจัดทำร้านค้า เพราะมองว่าไม่คุ้มค่า ในขณะที่บางกลุ่มได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดทำร้านค้าให้เหมาะกับวิถีชีวิตของตนเอง โดยเปลี่ยนวิธีคิดจากการรวมกันคิด รวมกันซื้อ รวมกันขาย ในความรับผิดชอบของกลุ่ม ไปเป็นการรวมกันคิด รวมกันซื้อแล้วแยกกันใช้ โดยให้เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกที่รวมกันรับผิดชอบ ซึ่งก็สามารถดำเนินการไปได้ดี ดังนั้นหลักการสำคัญของการดำเนินงานขั้นนี้ คือ การสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในหมู่สมาชิก เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและชุมชน รวมทั้งเกิดการรวมพลังจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันพัฒนาสุขภาพสังคมให้เกิดขึ้นกับชุมชน

กิจกรรมสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาสุขภาพสังคมของชุมชนที่กลุ่มสังจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม ได้จัดขึ้นอย่างพร้อมเพรียงกันเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การสร้างมรรควิธีออกจากวังวนหนี้สิน รวมทั้งการผลักดันสวัสดิการไปสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้แต่ละกลุ่มก็จะมีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ขึ้นกับบริบท ความต้องการของชุมชน ทูทางสังคม และผู้นำกลุ่ม สำหรับกิจกรรมที่เด่นในแต่ละกลุ่ม มีดังนี้

กลุ่มสังจะออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว ผู้นำกลุ่มสังจะออมทรัพย์ตระหนักถึงข้อจำกัดของการจัดสวัสดิการในกลุ่มสังจะออมทรัพย์จึงได้พัฒนากองทุนสังจะวันละ 1 บาท เพื่อทำสวัสดิการภาคประชาชนขึ้น และมีกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม โดยการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายสังจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาทขึ้น ในจังหวัดสงขลา โดยมีแนวคิดว่าการมีสังคมดี คนมีความสุข นั้นต้องเกิดจากความสมดุลของทุนทางสังคมในชุมชน 7 ประการ คือ ทุนคน ทุนภูมิปัญญา ทุนธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม ทุนแรงงาน ทุนเวลา และทุนเงินตรา เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบัน ทุนเงินตราเป็นทุนที่คนในสังคมให้ความสำคัญที่สุด จึงมีแนวคิดใช้เงินมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน และช่วยให้ทุนทางสังคมในชุมชนสมดุล โดยอาศัยกิจกรรมของกลุ่มสังจะวันละ 1 บาท เป้าหมายของกิจกรรมนี้ เพื่อการพัฒนาให้จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดต้นแบบที่มีการสร้างเสริมสุขภาพจากการจัดสวัสดิการภาคประชาชน และผลักดันให้เป็นนโยบายสาธารณะต่อไป (ภาคผนวก: กลุ่มสังจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อทำสวัสดิการภาคประชาชน)

กลุ่มสังจะออมทรัพย์ตำบลนาหว้า ได้พัฒนาเวทีประชาธิปไตยในรูปของสภาชุมชน เพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาแบบองค์รวม โดยให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา กลุ่มตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และให้การสนับสนุนสวัสดิการค่าตอบแทนการเข้าประชุมสภาชุมชน เวทีนี้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน ทำกิจกรรมที่จะพัฒนาอาชีพแปรรูปผลิตผลและทำธุรกิจ

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์คลองเปืะ ได้พัฒนาการเรียนรู้การทำวิสาหกิจชุมชน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาวบ้าน ด้วยการดำเนินกิจกรรมสร้างผลผลิตที่ชาวบ้านต้องกิน ต้องใช้ เช่น การสร้างโรงน้ำปลา และโรงสีข้าว

สำหรับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ตำบลคองหงส์ พบว่า ไม่สามารถการดำเนินกิจกรรมให้เติบโตได้ สิ่งที่พบ คือ สภาพสังคมของชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ตำบลคองหงส์เปลี่ยนสภาพสังคมจากชุมชนชนานเมืองกลายเป็นชุมชนเมือง กล่าวคือ มีบุคคลภายนอกย้ายเข้าไปอยู่ในชุมชน อาชีพเปลี่ยนไปจากเกษตรกรรมไปเป็นรับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ จึงทำให้ค่านิยมของการรวมกลุ่ม และการไปมาหาสู่กันและกันระหว่างคนในหมู่บ้านจางคลายไป และเยาวชนรุ่นลูกรุ่นหลานซึ่งมีงานประจำ จึงไม่หุ่มเหที่ที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ของผู้ก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ อย่างไรก็ตามด้วยความเป็นผู้ที่กล้าคิด กล้าทำ และรับผิดชอบของผู้นำ จึงได้เปรยว่า ทางรอดของกลุ่มออมสัจจะทรัพย์ จำต้องนำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่ตำบลคองหงส์เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เครดิตยูเนียน จึงจะเหมาะสมกับบริบท และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

จะเห็นได้ว่า ผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพในขั้นตอนที่ 4 พบว่า ชาวบ้านมีสุขภาพทางจิตวิญญาณ (ปัญญา) ที่สามารถนำตนเองออกจากวังวนของความทุกข์ทางจิตใจ และทางกาย เนื่องจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา โดยการสร้างมรรควิธีออกจากวังวนหนี้สินของตนเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์สามารถพัฒนาคนให้มีความสามารถ คิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา เพื่อการพึ่งพาตัวเองได้ การพยายามหลุดออกวังวนหนี้สินเป็นตัวอย่างหนึ่งของการสร้างสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) ที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความสุขขึ้นได้ทั้งทางกาย จิต และจิตวิญญาณ (ปัญญา) ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน นอกจากนี้จากกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม และความสามรถของผู้นำในการผลักดันให้เกิดสวัสดิการภาคประชาชน และเกิดกิจกรรมต่างๆที่ก่อประโยชน์ต่อส่วนร่วมมากมาย จึงยอมทำให้เกิดสุขภาพสังคมในชุมชน

ทั้งนี้ แนวคิด กิจกรรม และผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพในขั้นการขยายกิจกรรมและผลักดันสวัสดิการสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ มีดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ชั้นการขยายกิจกรรมและผลักดันสวัสดิการสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ: แนวคิด กิจกรรมและผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพ

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปียง	ตำบลคองหงส์
<p>แนวคิดสำคัญ</p> <p>1. การเรียนรู้ต้องต่อเนื่องปรับเปลี่ยนไปตามบริบทเพื่อการพึ่งพาตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ออมทรัพย์มันมีทั่วประเทศแล้ว... แต่ติดอยู่กับเรื่องผลประโยชน์มองเห็นภาพสวัสดิการมีน้อย มันก็เลยขยายไม่ออกก็ไปที่ลำปางไปเจอลูกสามารถ พุทธา เขาทำออมวันละบาท ผมก็ว่าดี ผมก็ศึกษาวิธีนี้ดู เพราะมันตรงกับแนวคิดวันละบาทที่ผมเคยทำสมัยเป็นครูใหญ่กับเด็ก ก็เลยประยุกต์ได้เร็วว่าผมก็เอาวิธีนี้มาคิดให้มันทันสมัยเราทดลองวันละบาททำสวัสดิการภาคประชาชน (ช , สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2547) 	<ul style="list-style-type: none"> - ออมทรัพย์ให้เบี้ยเลี้ยง 80 บาท ทำเวทีสภาชุมชน คนที่เข้าไปตรงนี้อาจจะได้เข้าไปไม่กี่คนอาจจะเฉพาะแต่กรรมการหมู่บ้าน (ก, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2548) - สภาชุมชนมีการพูดคุยว่ากันด้วยเหตุผลออมทรัพย์ออกค่าประชุมให้ ได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (วิ, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2548) - การประชุมสภาชุมชนเป็นการประชุมเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนจากผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยออมทรัพย์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เราเป็นคนชอบการเรียนรู้ เรารู้แล้วว่าการทำธุรกิจมันจะมีปัญหา ถ้าเราเดินไม่ระมัดระวัง มีปัญหาแน่นอนเพราะขาดแคลนบุคคลที่จะมาทำ แต่ถ้าทำเพื่อผลผลิตใช้เองไม่เป็นไร (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) - ร้านค้าจะเอากำไรลำบากของขายขึ้นราคา ร้านก็ขึ้นไม่ได้ ไม่เหมือนร้านค้าของเอกชน ก็ทำกันไปพออยู่ได้ช่วยกันเฟื้อร้าน (อ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - กรรมการเขาทำงานประจำไม่มีเวลาว่างที่จะออกไปกับกลุ่มอื่น อย่างที่ผมไป..... เป็นคนรุ่นหนุ่ม ไม่ได้เริ่มมาตั้งแต่แรก ที่เป็นปัญหา ไม่มีคนไหนทำได้เต็มที่ มีภาระหน้าที่ เขาทำงานธนาคาร เป็นครู..... ไม่ได้ทุ่มเท เขามีงานประจำอยู่ เขาศรัทธาเราผู้นำ 3 – 4 คน เราอย่าทำให้เขาเสื่อมศรัทธา เราไม่อยู่เขาถอนออกหมด.....

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
	<p>- ร้านค้าทำยากซับซ้อน ต้องซื้อของ ราคาขึ้นขึ้น ลง มันต้องไปวิ่งไล่ ต้องลงบัญชีหมด ลูกอมเม็ดหนึ่งก็หาไม่ได้ เบี้ยมันต้องหมุน ขอมแพ้ใช้สูตร 5 ปี (ช, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2549)</p>	<p>เป็นแกนกลางให้ การประชุม จะมีกระบวนการยกประเด็น ปัญหา ช่วยการหาทางออก และมีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ (การสังเกต)</p> <p>- ร้านค้าไม่มีใครรับผิดชอบ เงินของกลุ่ม ตอนนี้ทำแบบใหม่ รวมกันคิด รวมกันซื้อ แยกกันใช้ แม่บ้านเขาไปซื้อเสื้อผ้า เขาทำเป็นกลุ่มกู้เงิน ออมทรัพย์ ให้กู้ร้อยละ 50 สดางค์ถูกกว่ากู้ปกติ ต่างคนต่างกู้ และมาลงทุนกัน รับผิดชอบกันเอง ทำแบบใหม่ เขารับผิดชอบไปได้สวย (ค, สัมภาษณ์, 2, มีนาคม 2549)</p>		<p>ผมดูออกแล้วต้องเปลี่ยน แปลงแน่นอน ปรีกษาทางจังหวัดไว้แล้ว ผมแก่แล้ว มารักษาเงินเขา คงไม่ได้ คงจะเปลี่ยนเป็นสหกรณ์ ออมทรัพย์เครดิตยูเนียน มีการจดทะเบียนคนของเราก็เป็นผู้จัดการไม่เป็น พนักงานมีความก้าวหน้า ได้รับรองเป็นนิติบุคคล (ล : สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2549)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
				<p>- ร้านค้าทำได้ 1 ปี ผลขาด ทุน ทะเลาะกันอีก เพราะ ไปเช็คสินค้า หน้าไม่ดี เรา เห็นอยู่ ลูกหลานเอาขนม ไปกินไม่ได้ลงบัญชี..... ที่ เล็ก เพราะเราขายของที่เล็ก เช่น เข็มหมุด ที่ใหญ่ก็ เป็นปุย ข้าวสาร น้ำตาล ขายของที่เป็นหีบ สิ่งของ นั้นมันบดเสีย เรื่องสำคัญ ทำกำไรไม่พอกับจ้างคน งาน อีกอย่างไม่มีจิตสำนึก ว่าร้านของเราเราต้องซื้อ เขาบอกว่ามีแมคโคร โล ตัส ผมว่าต้องใจแข็ง เรา ต้องซื้อร้านเรา (ล, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2549)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
กิจกรรม 1. สร้างร้านค้าชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดร้านเอาผู้จัดการ ปริญญาตรี แรก ๆ ขายดี กำไร 4 ปีเงินเดือนไม่ขึ้น เงินเดือนขึ้นปีนผลลดลง ลูกค้าเท่าเดิม กำลังซื้อเท่า เดิม เริ่มทรุด ได้สูตรว่า ร้านกำไรที่ 1-3 ดี ปีที่ 4 ทรุด (ช, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - แต่ก่อนขายจนเลิก ออม ทรัพย์ตัวเอง ไม่มีใครรับผิดชอบ เงินของกลุ่ม (ค, สัมภาษณ์, 2, มีนาคม 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - ตอนนี้มีอยู่ 3 ที่ ที่หมู่ 2 หมู่ 3 และหมู่ 10 (อ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) 	<ul style="list-style-type: none"> - ไปเข้าบ้านเปิดร้านและจ้าง เจ้าของบ้านเป็นพนักงาน ทำได้ 1 ปี ผลขาดทุน (ล, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2549)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปี้ยะ	ตำบลคองหงส์
2. ผลักดันสวัสดิการไปสู่ นโยบายสาธารณะ	<p>- หลังโครงการสมทบสวัสดิการเรา เสนอรัฐบาลผ่านทาง พอช. เสนอไป 80% พอช. ก็ส่งให้กับรัฐบาล รั ฐบาลก็ส่งให้กระทรวงการคลัง ลงไป ดู.....ตามกฎหมายไม่เข้าระเบียบสัก ข้อ... แต่อย่าทอดย ต้องไปพูดให้คน ทั้งประเทศทำ รัฐบาลก็หยิบไปเป็น นโยบาย....พอช. ยินดีสนับสนุน หลัง จากผมเดินสาย พูดเรื่องสวัสดิการ แต่มันก็เจอว่ากลุ่มออมทรัพย์ให้ความ สนใจเรื่องสวัสดิการน้อย จึงตั้งกลุ่ม สัจจะวันละบาท เพื่อทำสวัสดิการ ภาคประชาชน ทดลองกับผู้นำ ของ พอช. ผู้นำระดับจังหวัด ผู้นำ ระดับภาคระดับชาติ....สรุปออกมาว่า สวัสดิการต่อไปนี้ต้องทำหมดทุกคน เปิดโอกาสให้เข้าได้ทุกคน ตกลงว่า เอาวันละบาทเป็นตัวหลัก เพื่อให้เข้า ได้ทุกคน</p>			

<div style="text-align: center;">กรณีศึกษา</div> <div style="text-align: center;">ประเด็น</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลน้ำขาว</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลนาหว้า</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลคลองเปือย</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลคองหงส์</div>
3. สร้างสภาชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชน		<p>- มันเป็นสภาชุมชน มีการบริหารจัดการเอาคนในชุมชนมาตั้งเป็นเวที สภาโงงให้คนมาพบกัน มีอนามัย มีครู มี อบต. เกษตร กรรมการ กลุ่มออมทรัพย์... ออมทรัพย์ให้เบี้ยเลี้ยง 80 บาท ถ้าไม่มีกลุ่มออมทรัพย์ คนที่เข้าไปครั้งนี้ อาจจะได้เข้าไปไม่กี่คน อาจจะเป็นเฉพาะแต่กรรมการหมู่บ้าน (ก, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2548)</p>		

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลด่านขาว	ตำบลด่านหว่า	ตำบลคลองเปื่อยะ	ตำบลคอหงส์
4. สร้างธุรกิจชุมชน : โรงน้ำปลา และ โรงสี ข้าวชุมชน			- ได้งบประมาณจากรัฐบาลเพียงมาทำ ธุรกิจน้ำปลา พาแม่บ้านไป เรียนสูตรน้ำปลาจาก บุรีรัมย์..... แม่บ้านมาบริหาร จัดการ เราสร้างโรงสีข้าว ชุมชน (อัมพร ค้วงปาน, 2546 : 47 – 51)	

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคอหงส์
การสร้างเสริมสุขภาพ 1. สุขภาพทางกาย: มีความ สุขกาย จาก 1.1 การมีแหล่งอาหารที่ ปลอดภัยและไว้วาง ใจได้			- น้ำปลาที่เราซื้อ เราไม่รู้ ที่อย.รับรองคือขวดที่อย. รับรอง ที่อย. ไม่รับรองเราก็ ไม่รู้ ตรงนี้ก็มีส่วน คือ คุณ ภาพเรามั่นใจ เราทำเองไม่ จำเป็นต้อง อย. เรารู้เราทำ เรากินเอง เรื่อง โรงสีก็เช่น กัน(ข, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2548)	

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลด่านขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
<p>2. สุขภาพจิต: มีความสุขใจจาก</p> <p>2.1 มีสวัสดิการที่ครบวงจรชีวิต (เกิด แก่ เจ็บ ตาย)</p>	<p>- บายใจเบี้ยได้เหลือวันบาท เจ็บไข้ นอนโรงพยาบาล ตาย เบิกได้ มีบำเหน็จ บำนาญไว้ให้ลูก เราไม่รับราชการ ประชาชนเรามีสวัสดิการ ตายไปลูกไม่ลำบาก เป็นการออมในหมู่บ้านไว้ใช้ช่วยเหลือกัน (ผลการจัดการความรู้ กลุ่ม สัจจะวันละ 1 บาท ตำบลด่านขาว, 2548)</p>			

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปียง	ตำบลคองหงส์
<p>3. สุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญหา): มีความสุขจากการสามารถคิด และแก้ปัญหาได้จาก</p> <p>3.1 การมีมรรควิถีออกจากวังวนหนี้สิน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นไปไม่ได้ที่ที่ออมทรัพย์จะไม่ปล่อยกู้ ไม่ได้แต่อย่าให้มากให้ระดับนี้ 30,000, 40,000 ไม่ให้กู้ก็ไม่ได้ เราค่อยลดเพดานดอกเบี้ยลงมา ลดค่าบำรุงให้น้อยลง (พ, สัมภาษณ์ , 14 ธันวาคม 2547) - เอาเงินตรงนั้นไปลงทุนเช่นทำธุรกิจ แต่เชื่อว่าสำเร็จทุกราย อย่างง่ายเขาไปซื้อพันธบัตรรัฐบาลรัฐบาลถึงมันจะได้ดอกเบี้ยแต่แน่นอน (เอ, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - กรรมการ 18 คนมาประชุมสัญญาเก่าเขาไม่ไหวเป็นภาระกับเขาเปลี่ยนสัญญาใหม่แต่มีข้อตกลงว่าพอจะรับไหวไหม ต้องถามเจ้าตัวด้วยต้องมาปรึกษากันปรับกลยุทธ์ใหม่หลังจากประชุมให้กู้เงินเองคิดก็เปอร์เซ็นต์แต่ก่อนกู้ได้สามหมื่นแต่เดี๋ยวนี้อดลงครึ่งหนึ่งแค่หมื่นห้าคนค้า 2 คนเหมือนกันคือให้เขามีความสามารถจะส่งคืนได้ ถ้าอยากได้เพิ่มเอาโฉนดมาตั้ง (วิ, สัมภาษณ์ , 17 มีนาคม 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการออมเป็นหลัก กู้ได้บ้างตามความจำเป็น แต่ไม่เกินวงเงินสะสมของตนเอง ต้องลดความเสี่ยงในการปล่อยกู้ กู้เงินตนเองไม่เป็นหนี้ใครเราจะอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี (อ, สัมภาษณ์ ,2 เมษายน 2548) 	<ul style="list-style-type: none"> - มีจิตสำนึกจับกลุ่มกันเพื่อออมกู้ค้อย่ากันทีหลัง ถ้าไม่จำเป็นอย่ากู้ ทุกวันนี้ก็ยังพูดว่าถ้าไม่จำเป็นอย่ากู้ให้ออม... ให้เขาจ่ายดอกเบี้ยทำไม เขามีสองหมื่นให้เขาถอนสักหมื่นไปจ่ายไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ยถอนได้ถ้าเงินมีในสมุดเหลืออยู่อย่างน้อยห้าพัน..... เราตัดหนี้สูญเสียหลายราย คือเขาไม่มีเงินส่งแล้ว เราเอากำไรมาตัด.....

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลนำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
		<p>- จะเอาเงินออกจากกลุ่มไปซื้อพันธบัตรของกระทรวงการคลัง พอเสร็จแล้วเงินเราไม่มีที่กลุ่มชาวบ้านเขาไม่ได้จะไป ชาวบ้านรู้จักใช้ให้พอดี ๆ ที่มันเป็นหนี้เพราะมันมีเงินให้กู้ ถ้าไม่มีเงินให้กู้ คนก็ไม่กู้ ผมขอดอกเบี้ยเท่าเงินที่เขากู้จากต่างประเทศก็พอ (ค , สัมภาษณ์ , 25 พฤษภาคม 2548)</p>		<p>- การกู้ถ้ามีสามหมื่นก็ได้ สองหมื่นแปดเอาเลย สามหมื่นสองอย่างสูง มีคนค้าประกัน บ้านที่กไว้เรียบ ร้อยมีสมุด 1 เล่ม แต่ถ้ากู้เท่ากับเงินออมไม่ต้องค้า (ล , สัมภาษณ์ , 21 พฤษภาคม 2548)</p>

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลด่านขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
3.2 การมีสภาชุมชนเป็น เวทีเรียนรู้		<p>- มีการพูดการคุยกันมาก เวที ตรงนี้ก็คุย เวทีตรงโน้นก็คุย เป็นการเรียนรู้ เป็นองค์ ความรู้ส่วนหนึ่งรับความรู้ มาจากข้างนอกมาถ่ายทอด แล้วก็เอาความรู้ตรงนี้ไป ด้วย เข้าในเวที มีประสพ การณ์ในเวที สร้างความเป็น เจ้าของชุมชน ฝึกคนให้สู้ คน แต่ก่อน คนไม่มีสิทธิ์ ไม่กล้าพูดด้วยซ้ำ เดิมนั้นผู้ หญิงก็มีปากมีเสียง ทำให้ เขากล้าพูด เขามีหน้าที่ของ เขา เช่น เขาต้องการคุยเรื่อง ไหน เขามาคุยตรงนั้น ถ้ามี ปัญหาไหน เขาก็แย้ง ก็หาข้อ สรุปให้ได้ (ค, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2548)</p>		

<div style="text-align: center;">กรณีศึกษา</div> <div style="text-align: center;">ประเด็น</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลน้ำขาว</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลนาหว้า</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลคลองเปือย</div>	<div style="text-align: center;">ตำบลคองหงส์</div>
<p>4. สุขภาพสังคม: มีความสุขในการอยู่ร่วมกัน จาก การเชื่อมสัมพันธ์ ด้วยเวทีสภาชุมชน</p>		<p>- กลุ่มออมทรัพย์เข้ามาโยง ทำให้คนสนิทชิดเชื้อกัน มาก มีการพูดการคุยกัน มาก เวทีตรงนี้ก็คุย เวทีตรงโน้นก็คุยเอาคนในชุมชน มาตั้งเป็นเวที สภาชุมชนนี้ จะโยงให้คนมาพบกัน มี อนามัย มีครู มี อบต. เกษตรมีส่วนทำให้ความ สัมพันธ์หรือการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ</p>		

ในขั้นที่ 4 ของการพัฒนา กลุ่มสังจะออมทรัพย์ จะพบว่าเป็นขั้นที่เกิดจากการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อการพึ่งตนเอง โดยการขยายแนวคิดและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมเป็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาร้านค้าชุมชนในทุกกลุ่ม การพัฒนาเวทีประชาธิปไตยในรูปของสภาชุมชน ของตำบลนาหว้า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตำบลคลองเปือย และการผลักดันสวัสดิการเข้าสู่การเป็นนโยบายสาธารณะที่นำโดยผู้นำกลุ่มสังจะออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว

การพัฒนา กลุ่มสังจะออมทรัพย์ที่มีต่อการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่า การพัฒนาร้านค้าชุมชน ช่วยพัฒนาสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) ด้วยการเรียนรู้ถึงปัญหาและเงื่อนไข และทางออกของการพัฒนาที่เหมือนกัน คือ การดำเนินการ โดยกลุ่มสังจะออมทรัพย์จะขาดผู้รับผิดชอบ ควรเปลี่ยนเป็นการสนับสนุนให้สมาชิกร่วมกันกู้ยืมเงินออมทรัพย์ไปบริหารจัดการเอง ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสูง ไม่คุ้มการลงทุนเนื่องจากธุรกิจร้านค้าชุมชนมีเป้าหมาย เพื่อเป็นสวัสดิการมากกว่าค้ากำไร กิจกรรมสภาชุมชนของตำบลนาหว้า พบว่า ช่วยพัฒนาสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) ได้มากจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งนำไปสู่สุขภาพอีก 3 มิติที่เหลือ กิจกรรมวิสาหกิจชุมชนของตำบลคลองเปือยก็เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่พัฒนาสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) จากการเรียนรู้ข้อผิดพลาดในกิจกรรม โรงน้ำปลา และ โรงสีข้าว ทำให้ได้บทเรียนและเตรียมการการทำวิสาหกิจชุมชนในอนาคต จากกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน คือ โรงน้ำปลา และ โรงสีข้าว ช่วยให้คนในตำบลคลองเปือยเชื่อมั่นว่าได้อาหารที่ปลอดภัย และดีต่อสุขภาพ ตำบลน้ำขาวผู้นำกลุ่มสังจะออมทรัพย์ ได้สร้างนวัตกรรม กลุ่มองค์กรการเงินชุมชน ในนามกลุ่มสังจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อทำสวัสดิการภาคประชาชนขึ้น ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นตอนการขับเคลื่อนสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ โดยมีเป้าหมายสร้างสังคมดี คนมีความสุข ซึ่งก็คือ การสร้างเสริมสุขภาพองค์รวม

อนึ่ง ปัจจุบันปัญหาหนี้สินในชุมชนเป็นปัญหาสำคัญ พบว่า กลุ่มสังจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่ม ตระหนักถึงปัญหาและมีความพยายามที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการส่งเสริมการออมมากกว่าการกู้ยืม กำหนดวงเงินกู้ยืมที่สามารถส่งคืนได้ ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การนำเงินออมไปซื้อพันธบัตรรัฐบาล หรือการลงทุนที่ไม่เสี่ยง การอนุมัติเอาเงินออมมาหักหนี้สิน การหาวิธีการให้สมาชิกออกจากวงวนหนี้สินเป็นการพัฒนาสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) ที่เป็นเหตุนำไปสู่สุขภาพที่เหลืออีก 3 มิติได้

ผลการดำเนินงานของกลุ่มสังจะออมทรัพย์ที่กล่าวมาทั้งหมดได้สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย 3 ขั้นตอนแรก เป็นการใช้จ่ายเงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือ การมีสังจะต่อตนเองและผู้อื่น โดยอาศัยกลไกทางสังคมที่ถูกกำหนดไว้ เป็นกฎระเบียบของกลุ่มในกิจกรรมของกลุ่มสังจะออมทรัพย์ การดำเนินกิจกรรม พบว่า มีกิจกรรมการออมเงิน การมีแหล่งทุนชุมชน เพื่อการกู้ยืม และกิจกรรมสวัสดิการ ซึ่งพบว่าช่วยพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชาวบ้านได้อย่างแยบยล ทำให้สมาชิกเป็นคนดี มีความสามารถ และสร้างชุมชนเกื้อกูล ในขั้นที่ 4 ได้ขยายกิจกรรมที่ก่อประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากขึ้น และมีการขับเคลื่อน

ผลักดันสัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อทำสวัสดิการภาคประชาชนเข้าสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ

กระบวนการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมหลัก คือ การออม การกู้ยืม และการจัดสวัสดิการที่มีความหลากหลาย พบว่า มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพจิต สังคม และจิตวิญญาณ (ปัญญา) อย่างเห็นได้ชัด สำหรับสุขภาพกายจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า ยังให้ความสำคัญต่อสุขภาพกายในประเด็นการซ่อมสุขภาพ ด้วยการให้สวัสดิการการรักษาพยาบาลยังขาดและต้องการพัฒนาในส่วนการสร้างเสริมสุขภาพกาย

จากการไม่หยุดนิ่งของการเรียนรู้พบว่ากลุ่มมีแนวคิดการพัฒนากลุ่มเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพในลักษณะการพัฒนาแบบบูรณาการและเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงสู่การพัฒนาต้องเริ่มจากการเปลี่ยนความคิดและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความมั่นใจในศักยภาพของกลุ่ม ในอนาคตอันใกล้ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์มีแผนการพัฒนากิจกรรมกลุ่มเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีแผนดำเนินการ โครงการ ชื้อแพงขายถูก ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ปลอดสาร เลี้ยงโคขุน ปลูกสมุนไพร ทำปุ๋ยชีวภาพ ชำแหละโคชุมชน ข้าวซ้อมมือ เมนูอาหาร ธุรกิจรักษาสิ่งแวดล้อมและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต โครงการชุมชนสีเขียว กระบวนการที่เกิดขึ้นในกิจกรรมที่วางแผนเป็นการพัฒนาสุขภาพจิต จิตวิญญาณ(ปัญญา)และสุขภาพกายอย่างไม่แยกส่วน โดยอาศัยสุขภาพสังคม คือ ความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกกลุ่มที่มีอยู่ จึงกล่าวได้ว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์เป็นกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพองค์รวมของชีวิตอย่างชัดเจน

ทั้งนี้แนวคิดและกิจกรรมที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ทั้ง 4 กลุ่มที่ได้วางแผนที่จะดำเนินการในอนาคตมีดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แนวคิด และกิจกรรมของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่วางแผนจะดำเนินการ

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปียง	ตำบลคองหงส์
<p>แนวคิด</p> <p>1. การพัฒนาต้องบูรณาการและเน้นการมีส่วนร่วม</p>		<p>- พัฒนาการประสานเสร็จแล้ว เกษตรตัวขึ้น แต่ถ้าเกษตรกรขึ้นอยู่คนเดียวไปไม่รอดจำเป็นต้องประมงเข้ามาช่วยเกษตรกร เพราะว่าต้นไม้ถ้าปลูกแล้วไม่รดน้ำมันก็ตายทันทีเลย ประมงเข้ามาช่วยแต่น้ำรดสบายไม่ตายแต่ไม่โตจำเป็นต้องเอาปศุสัตว์เข้ามาช่วยปศุสัตว์คือปุ๋ยจิ้งจิว จิ้งควายเราไม่ใช้สารเคมีแล้ว ถ้าเกษตรกรประมงปศุสัตว์ ทำเรียบร้อยแล้ว แต่ที่สำคัญที่สุดคือสาธารณสุข สาธารณสุขตัวดี คือ ตัวสุขภาพ ถ้าคนสุขภาพไม่ดีไม่มีทางทำงานรอด (ค, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2548)</p>	<p>- ถ้าจะทำตามคำฟังก็คงจะยาก เพราะกลุ่มออมทรัพย์เราอยู่ด้วยกัน คล้าย ๆ กับจิวกับแกง มันไม่รู้รู้สึกกันไม่เชื่อถือกัน ถ้าเป็นไปได้เราก็ต้องอาศัยหน่วยงานที่เขาคอยให้ความร่วมมือกับเราตรงนี้ (ป, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2548)</p>	

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบหน้าขาว	ตำบนาหว้า	ตำบคลองเปี๊ยะ	ตำบคอหงส์
<p>2. เริ่มต้นด้วยการเปลี่ยนความคิด และค่านิยม</p> <p>3. เชื่อมั่นในศักยภาพของกลุ่ม</p>		<p>- ชอบสบาย ผมชอบเงินครับ แล้วทำไมคุณ ไม่ทำปุ๋ยอินทรีย์ใส่ต้นไม้ของคุณ คุณซื้อปุ๋ยกระสอบ 600 มาใส่ ปุ๋ยอินทรีย์กระสอบ 200 ทำไมคุณ ไม่ทำ ทุกสิ่งต้องเปลี่ยนที่หัวหมด(ค, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2548)</p> <p>- ความเข้มแข็งของกลุ่มมีอยู่แล้ว ฉะนั้นแค่ประชาสัมพันธ์แรงค์ เสริมให้แน่นขึ้นสักนิด มันมีทุนของออมทรัพย์และทุนของกำลัง ผมว่าถ้าเราเพิ่มการจัดการให้แน่นขึ้น ที่ผ่านมาคิดไม่มาก คิดช่วยเหลืออย่างเดียวไม่คิดว่าให้สุขภาพดี (ข, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2548)</p>		

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
กิจกรรม	<p>ชื่อแพงชายถูก:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลี้จะวันละบาท ใช้ลงทุน เราอยากให้คนกินไข่ไก่ บ้านที่ไม่มีสารพิษ ทำโครงการสมาชิกคนไหนจะเลี้ยงไก่บ้าน ไข่ไก่ในท้องตลาดเขาขาย 3 บาท ของโครงการ 4 บาท คนอยากเลี้ยงไหม อยากเลี้ยง พอเราได้มา 4 บาท เราให้สมาชิกเรามาซื้อเราจะขาย 2 บาท ในตลาด 3 บาท ของเรา 2 บาท (ช, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2548) 	<p>ชื่อแพงชายถูก:</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการชื่อแพงชายถูกของหมู่บ้าน พอดีผมมีกองทุนของหมู่บ้านทั้งหมดห้าล้านหก คิดว่าเอาเงินออกมาสักล้าน เสร็จแล้วให้ชาวบ้านเขาถูยืมจะได้ดอกเบี้ยปีหนึ่ง 90,000 บาท หักทบคืน 18,000 เหลือ 72,000 ให้ชาวบ้านเขาปลูกผักมาขาย สิ้นค้าในตลาด 5 บาท ก็ซื้อ 6 แล้วให้ชาวบ้านซื้อกิน 4 จะขาดทุนของดอกเบี้อย่างเดียว แต่ว่าชาวบ้านได้สุขภาพดี (ค, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2548) 	<p>ชื่อแพงชายถูก:</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มจะเป็นคนซื้อ ชื่อมา 10 บาท ขาย 9 บาท (ข, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2548) <p>ปลูกผักเลี้ยงสัตว์ปลอดสาร:</p> <ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนโครงการให้คนปลูกผักแล้วรับซื้อ แต่ผักห้ามใช้สารเคมี เลี้ยงไก่ปลอดสารกระตุ้น(อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) <p>เมนูอาหาร :</p> <ul style="list-style-type: none"> - เขียนเมนูอาหารเป็นตำราให้ชาวบ้านให้เหมาะกับวัย (อ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2548) 	<p>ชื่อแพงชายถูก:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่ทราบจะทำได้มาย ชื่อแพงมาชายถูก เอาเงินกำไรไปซื้อ หากนรักการปลูก โดยปลอดสารพิษ แล้วชื่อมาขายให้สมาชิก แต่เรายังจับกลุ่มตรงนี้ได้ คู่กันยาก (ล, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2548) <p>ปลูกผักปลอดสาร:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สูงอายุไม่ทำอะไร น่าจะปลูกผักสวนครัว เอามาทำเครื่องแกง เอาเงินลงทุนจากออมทรัพย์ ทำรวมกันมันสนุก (ป, สัมภาษณ์, 3 มิถุนายน 2548)

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
	<p>ธุรกิจพัฒนาคุณภาพชีวิต :</p> <ul style="list-style-type: none"> - กองทุนธุรกิจชุมชนสีจจะวันละบาทเอาไปแล้วต้องขายจริง ถ้าจะ ขายกล้วยทอด จะต้องเป็นผลดีต่อสังคมและคุณภาพชีวิตด้วย ทอดกล้วยทอดก็ต้องห้ามใช้น้ำมันเก่า ๆ (ช, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2548) 	<p>ชำแหละโคชุมชน :</p> <ul style="list-style-type: none"> - กองทุนชำแหละเนื้อขายในชุมชนของเรา ประชุมกันแล้ว ตกลงกันแล้วว่าเอาวัวในหมู่บ้านไม่ต้องไปซื้อวัวจากตลาด(วา, สัมภาษณ์, 14 พฤษภาคม 2548) <p>ป๊วยชีวภาพ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - เรื่องของป๊วย เรื่องลดต้นทุนการผลิต แล้วเรื่องสุขภาพด้วยว่าถ้าเราทำเรื่อง โรงป๊วย เราจะลดต้นทุนปีหนึ่งสักเท่าใด เพราะว่าในพื้นที่เรามีวัดตูดิบบ่อยมาก (ก , สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2548) 	<p>ปลูกสมุนไพรร:</p> <ul style="list-style-type: none"> - หาทีของออมทรัพย์จะอนุรักษ์สมุนไพรร (ใส, สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2548) <p>ธุรกิจชุมชน:</p> <ul style="list-style-type: none"> - อยากทำธุรกิจเรื่องน้ำ น้ำใช้ มีแต่น้ำกินจะไม่มี (อัม, สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2548) <p>ชุมชนสีเขียว:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้คนปลูกป่า ปลูกต้นไม้ ใช้ทฤษฎีพอปลูกต้นไม้ให้ลูกทำกับอบต. เป็นนโยบายตำบล(อ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2549) 	-

กรณีศึกษา ประเด็น	ตำบลน้ำขาว	ตำบลนาหว้า	ตำบลคลองเปือย	ตำบลคองหงส์
		<p>การอบรมสุขภาพ :</p> <ul style="list-style-type: none"> - มันต้องเริ่มจากกระบวนการเรียนรู้อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพกับพี่น้องในชุมชน เช่น เราให้การเรียนรู้เรื่องอาหารการกิน ให้เรียนรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่ถูกสุขลักษณะ (ส, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548) <p>ข้าวซ้อมมือ :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้มีครกสีขึ้นมาเองในครัวเรือน ทำนา สีกันเอง บริโภคกันเอง ข้าวซ้อมมือ (ส, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548) <p>เลี้ยง โคขุน :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตอนนี้กำลังส่งเสริมการเลี้ยงโคขุน ให้พี่น้องร่วมกันทำ (ส, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2548) 		